ADRIÀ GUAL

LA COMEDIA EXTRAORDINARIA DE

L'HOME QUE VA PERDRE EL TEMPS

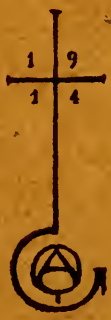

a. Miarov.

5599

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
University of North Carolina at Chapel Hill

http://archive.org/details/lacomdiaextraord2496gual

LA COMEDIA EXTRAORDINARIA DE L'HOME QUE VA PERDRE EL TEMPS

ADRIÀ GUAL

LA COMEDIA EXTRAORDINARIA DE L'HOME QUE VA PERDRE EL TEMPS

TRES ACTES

BARCELONA
IMPREMTA-EDICIONS ARTÍS & CO. - BALMES, 54
1914

Aquesta obra és propietat de son autor, i ningú podrà representar-la, traduir-la ni reimprimir-la sense el séu permís.

La *Sociedad de Autores Españoles* és l'encarregada de cobrar els drets de representació.

Queda fet el dipòsit que marca la llei.

ACTE PRIMER

DECORACIÓ

AL PIRENEU CATALÁ

Una casa vella, de portes i finestres closes, desajustades pel vent i les humitats. Un caminal aprop, venint d'una petita elevació. Altes muntanyes al fons. El poble al lluny i en la fondalada.

Darreríes d'estiu.

Prop del cap-vespre d'un dia serè. Cap el 1660.

668567 ~~618428~~

PERSONATGES

QUE INTERVENEN EN AQUEST ACTE

PRÒSPER DE VIANYA. — Home de 80 anys. Estampa respectable. Du el pes de la seva edat dessota una carcaça forta. Sembla endurit per un seguit d'adversitats que ha vençut; sa faç, no obstant, es troba lluny de reflectar la serenitat dels veritables triomfs. Sa barba és blanca i abundosa; calva sa testa. Les robes que vesteix delaten que ve de terres llunyanes. Què sé, jo?... Com un resclim oriental, inamagable, plana en son total aspecte.

RIGOBERT, *la bella estampa*. — *Rufià* dels temps aquells en que, per una correcció inusitada, no se'ls anomenava seguidament *lladres de camins*. És home de més de 40 anys. Roig de pèl, de figura esbelta, i cavallaresca quan ho reclama el cas.

HUC, *la Serp*. — Company de l'anterior. Cap canós, galtes vermelles, esprimetjat i nerviós, esguarda amb recel, panteja, ensuma i fuig lleuger si és menester. Aparenta uns 40 anys.

MARCIAL DE TARBES, *Cap de Roc*. — És de la mateixa cobla. Alt, çapat, cap gros i mans pesantes. Camina feixuc i concirós. Té 38 anys.

MARIFLORA. — Noia del poble, de 21 anys; d'aquelles que la bondat els traspúa el rostre. Agraciada i reflexiva. Promesa de

GILBERT. — Té cap els 25 anys. Fadrí de l'encontrada; apassionat per la seva xicota.

ANUNCIATA i DELFINA. — Noies de la vall, de 20

a 25 anys, i de condició semblant a Mariflora. Enjogaçades i honestes.

BERTILDA. — Dòna de bella estampa, que aparenta uns 28 anys; com Delfina, néta de

AVIA ALEXANDRA. — Si fa o no fa, té els séus 75. La vella bondadosa que és per tot i per tot se l'estima.

UNES QUANTES DÒNES, de mitja edat.

BASILI. — Oncle de Mariflora, mestre boter del poblet veí. Home que actúa i llueix els séus 50 anys en plena força i salut, de quals beneficis en dóna gracies a Déu.

CALIXTE, HONORAT i ARCADI. — Minyons del mateix poble, alegres i bullanguers, que vindràn a tenir dels 20 als 25 anys.

UNES QUANTES NOIES MÉS.

EL PASTOR RAMIR. — Aquell etern pastor pirenaic, l'home vell que ha pres fesomía de muntanya. El rondaller inconcient, l'apòstol de les serralades.

UNS QUANTS HOMES, de mitja edat.

DOS NENS.

UNA NENA. — Filla de Bertilda.

(Quan la cortina es descorre, l'espectador té per un moment curt la sola visió del paisatge. Després, del fons i per darrera la casa vella, apareixen els tres rufians — Cap de Roc, la Serp i Rigobert, — caminant amb aires de manifest cansanci. Poc a poc avancen a primer terme, movent-se mandrosos sota els plecs de sos apedaçats mantells; les plomes marcides dels séus xambergs ritmant d'acord amb ses passes vacilants... i, mentres esguarden a l'entorn, aixís s'expliquen:)

CAP DE ROC

En quines terres som? Mal vent m'emporti!
No puc donâ un pas més! Tinc fam!

LA SERP

Sedejo.

RIGOBERT

Sempre la queixa murmureu. Vergonya
vos n'hauríeu de dar, si sou bons lladres,
de queixar-vos com velles ploraneres.
Ont som has preguntat? (*A Cap de Roc.*)
Desperta, via.

Ets tu qui tantes voltes t'envaneixes
d'haver fet correríes monstruoses
amb bandolers de catalana casta,
i no endevina ton petjar que és terra
de Pireneu la que creuem? Respòn-me.

CAP DE ROC

Quan les cames em sento desvalgudes
i el ventrell buit, em fuig tota saviesa.

LA SERP, *adonant-se de la casa*

Una casa!

CAP DE ROC

Què dius?

RIGOBERT, *veient-la*

Quietut.

LA SERP

Aguaita!

RIGOBERT

Quietut he dit; que la quietut és arma
per fer triomfar en tota ardida empresa,
i aquesta, pot a voltes presentar-se
quan un s'ho pensa menys!

CAP DE ROC

Truquem?

RIGOBERT

No encara.
(*Guaita a l'entorn, després truca. Tots escolten. No sentint-se respostos, diuen:*)
Ningú respòn.

CAP DE ROC

Vols dir?

LA SERP

Potser que dormin.

CAP DE ROC

A tals hores?

LA SERP

Qui sab!

RIGOBERT

Molt estrany fóra.

LA SERP

Sent l'amo matiner, cap estranyesa
penseu tindría el cas.

RIGOBERT

Calla i no torbis
amb ton imbècil discreteig l'idea
que'm creua pel magí fascinadora!...
La Serp! Ovira cap enllà de l'enllà
i diga'm prompte què alcança ton esguard,

en tant que d'eixa banda tu (*A Cap de Roc.*)
em relatis
què veus, també, tot menyspreant cansancis
i buidors de ventrell, que amb braus no resen.

LA SERP *(esguardant al lluny)*

Muntanyes mon esguard sols endevina,
muntanyes que s'enllacen i s'ajeuen
i alcen el cap i fan abims... Muntanyes!...

RIGOBERT

No veus res més?

LA SERP

I allà, en la fondalada,
entre boires, m'apar que un poble hi nia.

RIGOBERT

Gran o menut?

LA SERP

Que dins la mà pot cabre'm
si l'obrís bé, soc cert, i eixa és mesura
que no consent un gran poblat.

RIGOBERT

Espera.
I tu, brau Cap de Roc, què veus? Explica't.

CAP DE ROC

M'apar veure un camí que, si no m'erro,
a vila deu conduir.

RIGOBERT

Molt lluny l'encertes?

CAP DE ROC

Que jo el trepitjo crec, i s'esllaviça
marges avall per' fer drecera.

LA SERP

Alcanço
jo cap enllà, com eixa, solitaria,
una masía de teulades fosques.

CAP DE ROC

I un oratori vers el fons.

RIGOBERT

Silenci!
Que som damunt camí de nova gesta
no ho podem pas dubtar, i faig proposta
d'acometre-la prompte i amb sigili.

CAP DE ROC

Sigui còm dius, que ja enyorança sento
per la treva de sang que m'apoltrona.

LA SERP

Emprò...

RIGOBERT

Determinar abans caldría
qui de nosaltres a l'aguait se queda,

fent que'ls restants cap el propòsit vagin,
guiats per un planeig que'ls asseguri.

LA SERP

Companys lleials: aquest casal decrèpit
deu caure en nostres mans, i determini
cal treure bé pel clar, segons se pacti,
si *dama Astucia* guiarà l'empresa
o *senyora Violencia* cal que siga
qui presideixi nostre intent.

CAP DE ROC

Jo advoco,
per ma fe, mon valor i aquesta closca
dura com una roca que m'honora
del bon mal nom que duc, que *Astucia* és sempre
vil consellera de farsants i fembres,
i que és *dama Violencia* roja i terca
sang de valents i de la sang senyora.

RIGOBERT

Calleu d'un cop, mal llamp!, i atents oiu-me:
(Sigilosament.)
hora és, companys, de fer en menys d'una hora
lo que en molts dies no havem fet. Alerta!
Trucaràs, tu, *(A la Serp.)* mentres aquell vigila.
Tot seguit obrin i quan just fingeixi
l'hostatge pidolar, compte vull dar-me
d'ont som i qui tenim per adversaris.
Aprés, a una senyal que no preciso
i has de veure ben clara en el meu rostre,
et tires al damunt del qui amb mi parli,

an aquest tronc estretament el lligues
i l'amenaces si cridar intenta;
o bé serà millor de bell principi
que la boca li tapis. Aleshores
te'n vens darrera meu; tants com ne trobis,
per mi escudat, sens por i amb gran prestesa,
de boca tapes i ben fort els lligues.
Quan lliures ne siguem i en tant que'ls vetlles,
com un foll a la feina tinc de fer-me,
i d'aquest casalot alcançar juro
lo més bo i ben guardat que en arques sia.
Tu, quan ma veu sentissis que devalla
de lo més alt del casalot, te n'entres,
i els tres plegats rematarem la feina,
enfarcellant i curullant butxaques.
Darrera la victoria, no cal dir-ho,
s'imposa el pas lleuger, *(Per Cap de Roc.)*
no la fugida,
que és de covards fugir a desbandades.
I aixís veureu, amics, com són herencia
de lladres vells i astuts, les grans empreses
lliures de sang i repulsives coses...

LA SERP

I si cridéssim «Foc!», millor no fóra,
aprés i tant que encesos a la porta
uns quants herballs haguéssim? Sortiríen,
folls i esverats, el camp lliure deixant-nos.

CAP DE ROC

Dama Violencia imperi, jo insisteixo,

i que, com vaig obrâ en terres d'Escocia
en ocasió semblant, sortir se'ls faci,
i a tots tallem el cap..., gens extremosos,
com qui juga als escacs després de l'àpet.

LA SERP

Més bona és ma pensada.

CAP DE ROC

Jo no ho trobo.

RIGOBERT

Que'l temps ens fuig amb vostra xerrameca!

LA SERP

Decideixi la sort.

CAP DE ROC

Ple m'acomoda.

RIGOBERT

Sigui aixís si ho voleu, però fem via!

(*Impacient, esguardant per tot. La Serp es treu els daus d'una bossa que durà oculta i s'ho fan a tal jòc formant agrupament a mà dreta.*)

CAP DE ROC

Guanyo jo, guanyo jo! *Dama Violencia*
s'ensenyoreix del lloc, i jo la guio!

LA SERP

Diu que guanya ell? Mal llamp! I això, què canta?
(*Senyalant el dau.*)

CAP DE ROC

Cec t'has tornat, a fe. Diu que no guanyo.
(*A Rigobert.*)

LA SERP

Que guanyo jo sostinc, i que exigeixo
el compliment de lo pactat.

CAP DE ROC

Mentida
és lo que dius.

LA SERP

Eixa paraula baixa
ni del meu pare consentit l'hauría.
Defensa't si ets brau. (*Es treu l'acer.*)

CAP DE ROC

Que'm plau complaure't.

(*Fent lo mateix. Van a batre's. Rigobert, desenvainant son acer, s'interposa i diu:*)

RIGOBERT

Soc jo qui s'interposa. Jo, que ordeno
a son lloc els acers. Cloueu les llengües

a dintre vostres boques maleïdes.

(*Van per a parlar.*)

Calleu, d'un cop. Ma voluntat es facia!

LA SERP

Sigui com vols, però repara...

RIGOBERT

Calla!

De reparar soc fart.

LA SERP

Però...

RIGOBERT

Silenci!

CAP DE ROC, *famfarró*

Si a mi m'has complascut tantes vegades,
bé puc una tant sols complaure't.

RIGOBERT, *a la Serp*

Vina!

(*Han envainat els acers.*)

I espera que t'avisi per' que truquis.

(*A Cap de Roc.*)

Tu ves d'aquell costat i fes l'espía.

(*Tots obeeixen. Al cap d'un moment Rigobert fa senyal a la Serp, i aquest truca i no responen.*)

LA SERP

No contesten!...

RIGOBERT, *molt baix*

Quietut!

CAP DE ROC, *de son lloc estant*

Què hi ha?

RIGOBERT, *a Cap de Roc*

Vigila!

(*Avança Rigobert i ara és ell qui truca més fort i de nou escolten.*)

CAP DE ROC, *com si vegés quelcom que pot torbar els séus intents, dona la veu d'alarma, dient:*

Sento veus que s'apropen.

LA SERP

Com no's grillen!

RIGOBERT

Maledicció! Per culpa vostra venen.

(*Se senten cants que recorden els dels romiatges muntanyencs.*)

CAP DE ROC

Canten, sentiu? I van per la drecera.

LA SERP

Són molts?

CAP DE ROC

Són molts.

RIGOBERT

Ens està bé, per besties!

LA SERP

Potsê és millor. Qui sab? Per ells podríem,
amb traça, descobrir tresqueres certes
i així alcançar lo que volem.

CAP DE ROC

Alerta!
Que fan via depressa; que s'apropen.
(*Els cants van essent cada cop més perceptibles.*)

RIGOBERT

Sota la xarxa me plauría veure-us
que ha teixit vostra imbècil parlería.

LA SERP, *que s'hi ha apropat*

Com d'un aplec la multitut du traces.

CAP DE ROC

Que són aprop. Que ja'ns han vist.
(*Venint Cap de Roc a primer terme.*)

RIGOBERT

Seguiu-me,
i estiguem ben atents a tot quant diguin,
per a tornar aprés damunt la ruta
de lo parlat. Hi ha en aquesta casa
un misteri atraient que m'acapara,
i és de savis consell que deu seguir-se,
a tot estar atent, sempre que plana
seductor el misteri en causa propia.
Ocultem-nos, companys!

CAP DE ROC

Quietut!

LA SERP

Depressa!

(*Els cants s'han anat apropant. Finalment apareixen a escena els que canten, i ho fan per darrera la casa. És una multitut plaenta la que apareix. Fadigada, però plaenta i amorosida. Van al davant Anunciata i Delfina, amb dugues noies més, formant agrupament amb Calixte. Segueixen, amb avalotada expansió, nens i nenes carregats de branques verdes. Darrera d'aquests, altre agrupament de noies joves, parlant entre elles. Honorat i Arcadi, assetjant-les. Ve després el boter Basili, donant el braç a l'Avia Alexandra, qui llueix sa velluria en mig d'una serenitat radiant. Altra dòna d'edat avançada la segueix, i Bertilda amb unes nenes và darrera d'ells, com fent es-*

colta a la parella enamorada de Mariflora i Gilbert, entretinguts en sa dolça i amorosa parlería. Homes i dònes de diverses edats tanquen l'agrupament, portant, repartides entre tots, cistelles buides, cantis, gerres i flors amb abundancia, i és aquesta la cançó que a l'unisson canten:)

Cant

Sant Damià de Riells,
patró de joves i de vells,
pregueu per nostra salvació.
Vos sou el temps assoleiat
de bona anyada sant triat,
excels patró.
Sant Damià de Riells,
patró de joves i de vells,
no'ns deixeu, no!

(*Tant prompte aparescuts a escena es deixen caure asseguts, d'aquí d'allà, en alegre desbandada; l'Avia Alexandra a mig terme, prop Basili, Gilbert i Mariflora; els demés no descomponent amb sos agrupaments la disposició marcada en la sortida llur, sense oblidar que Bertilda i els nens permaneixen a primer terme, i aixís parlen:*)

ANUNCIATA

Estic rendida.

DELFINA

No puc donar un pas més.

CALIXTE

A coll et vull portar fins al poble.

DELFINA

Que no ho fas?

CALIXTE

Aposta.

ARCADI

Què més voldríes, tu, que fer-te traginer de tant bona càrrega? Mireu, el tonto! (*Riuen tots.*)

BASILI, *mentres ajuda a seure a l'Avia Alexandra*

Seieu, seieu, Avia Alexandra.

(Avia Alexandra sèu.)

BERTILDA, *als nens*

Vosaltres aquí al meu costat, i que no dormiu, eh? El cap viu! Mireu-los, avia: els ulls se'ls clouen.

AVIA ALEXANDRA

Pobres infantets!

NENA PRIMERA

Conta'ns una altra rondalla; la d'*Els ulls de foc.*

NENA SEGONA

No, que fa por.

NENA PRIMERA

Sí, sí.

BERTILDA

En arribant a casa, sentiu?

ANUNCIATA, *a Calixte*

Que estiguis quiet, te dic.

DELFINA

No siguis pesat.

BASILI

Enteniment, enteniment...

CALIXTE

Si són elles, Basili.

AVIA ALEXANDRA

Delfina!... Delfina!...

DELFINA

Poc faig res de mal, avia.

BASILI

Que hi hagi pau, us dic.

AVIA ALEXANDRA

Bona Verge María!... Qui els detura?

BASILI

Jo sé d'algú que'ls deturarà.

AVIA ALEXANDRA

Ba!...

MARIFLORA

Et veig callat, Gilbert! Per què no parles?

GILBERT

Quan te miro, jo diría que parlo tant i tant...

MARIFLORA

M'estimes molt?

GILBERT

Si sabés dir-te quant, ja no t'estimaría com t'estimo.

(En aquest mateix moment passa pel fons el pastor Ramir amb son rabadà. Les ovelles simulen passar per la fondalada. Arcadi el veu i li diu, cridant-lo, esbogerrat:)

ARCADI

Pastor Ramir, pastor Ramir! Apropa't!

HONORAT

Salut, pastor!

DELFINA

Pastor!

ANUNCIATA

No passis tant depressa, que't cridem, i per a alguna cosa devem fer-ho.

PASTOR

Pla veig que teniu tota la feina llesta i tinc jo un remat que dur a jóc.

ANUNCIATA

I ni una rondalla per a nosaltres, tens?

ARCADI

Que serà ben pagada.

PASTOR

Ni que ho fos millor, no'm duría alivi a la feina que m'espera abans que'l sol s'acotxi.

MARIFLORA

I no't recordes de fa dos anys, pastor, que estant malalt allà a Poblat, quan anaves per bé, em contaves coses d'aquesta casa i de la por que la guarda? (*Per la casa d'escena.*)

PASTOR

Sí, que ho recordo.

(*Tot el diàleg marcat amb asteriscs es diu gaire bé al mateix temps.*)

DELFINA

* Què dius, Mariflora? (*Amb espant.*)

ANUNCIATA

* Coses de por! (*Amb espant.*)

ELS NENS

* Por!... (*Amb espant.*)

DELFINA

* I ha dit d'aquesta casa.

ANUNCIATA

* La de les bruixes. (*Senyant-se.*)

MARIFLORA

* Cert que és aquesta.

PASTOR, *a Basili*

Bona memoria té ta neboda, el boter.

BASILI

De sempre l'ha tinguda.

MARIFLORA

D'aquells dies ençà, pastor Ramir, veig aquesta casa com un llegat de dolor, i a voltes juraría sentir el picaportes que bat tot sol en l'abandó.

(*Les noies s'arrauleixen de por.*)

PASTOR, *veient a l'Avia Alexandra*

L'avia, millor que jo, pot contar coses
d'aquest casal i l'amo que'n fugía,
que fou company del séu marit. No mento!

AVIA ALEXANDRA

No ments, però nosaltres no'n sabérem
pas més que tu, pastor. Sols em recordo
que va fugir un jorn en plena festa.
Altiu i aventurer, creuà la plaça,
menyspreuant nostre goig, com ara el vostre.
A la serra veïna l'advertírem
fent un gest opulent, ple de superbia...
De la serra al darrera s'ocultava,
i no l'hem vist mai més.

MARIFLORA

Per què no torna?

AVIA ALEXANDRA

Tal pensava sa mare, que moría,
esperant-lo debades, en silenci!

DELFINA

Però és cert que la casa està embruixada?

MARIFLORA

Manca d'amor és bruixería certa.

DELFINA

Tinc por! Tinc por!

CALIXTE, *rient*

Agafa't fort; no temis.

ANUNCIATA

Conta, si és que'n sabs més, pastor; acaba.

PASTOR

Que s'apropa la nit.

ANUNCIATA

Ja va fent via
ton rabadà, pastor!

HONORAT

Massa se't prega.

PASTOR

Mes, què puc contar, jo, si n'hi ha de sobres
amb lo contat, per' que pogueu forjar-vos
cadascú una rondalla falaguera?
Dels temps aquells an aquests temps que us parlo,
un espai mitjancer hi ha ben ample;
llegiu en ell, i heu de trobar completa
la rondalla que us cal.

DELFINA

Del cert?

MARIFLORA, *creient-s'ho*

Creieu-s'ho.
Parla molt bé el pastor, puix d'aquells dies
que aquestes coses me contà, segueixo
punt per punt ma rondalla seductora,

i veig el fugitiu creuant muntanyes,
o en les buidors d'aquest casal m'endinso
i em glaça el cor la solitut que hi regna.
Per què voleu, companyes, la rondalla,
si el pastor té raó quan assegura
que l'espai n'és tot ple per qui n'hi busca?

PASTOR

Ja ho sabeu, doncs, companys: les grans rondalles
les conta el vent; sigueu atents d'orella!
(*Tot anant-se'n.*)
Salut!

MARIFLORA

Salut, pastor; que Déu te guíi!...

PASTOR, *ja ocult*

Salut a tots!...

TOTS

Salut!

PASTOR, *més lluny*

Ja vinc, Marrinyo!

BASILI

I nosaltres també cal que fem via
per a arribar abans la nit no torbi
nostre pas per la Faia.

ANUNCIATA

Farà lluna.

BASILI

De casa la veurem.

ANUNCIATA

Si no'm puc moure,
i ja voleu marxar?

DELFINA

Massa depressa,
a fe, l'oncle, voleu empendre ruta;
mes, si ho maneu, anem. (*A Calixte.*) Aixeca'm, apa!

CALIXTE

Dô'm la mà... Dô'm les mans; no siguis boja.

(*Ho fan, sense aixecar-se.*)

DELFINA

Estira fort, ben fort.

BASILI, *aixecant-se*

Apa, marxem.

DELFINA

Que m'aixequis, et dic.

(*Agafant a Calixte per les mans.*)

CALIXTE

Amunt, apa, dòna, dóna't manya.

ARCADI

Jo tinc més força; fuig. (*Ho vol fer.*)

DELFINA, *rient molt*

Que'm fas mal, que'm fas mal.

CALIXTE, *a Arcadi*

Vés!

ARCADI, *volent-ho fer*

Que sí.

DELFINA

Boig, boig!... (*Rient molt.*)

AVIA ALEXANDRA

Delfina, filla meva, per què no prens bé la mida de les teves rialles? Que estigueu contentes, em plau; que ho demostreu sense repòs, no'm plau tant, perquè'm fa por que, darrera l'abús de demostrar-ho, us fugi l'alegría, i aquesta, quan fuig, poques vegades torna.

DELFINA

Si és per a esser-vos plaenta, avia Alexandra, jo faig promesa, des d'avui, de riure tant sols en els moments que la rialla s'avingui millor amb l'alegría, quan ja l'alegría no's contingui i brolli pels llavis... Com ho fan les campanes de vila essent Pasqua florida, que si sempre toquessin a festa,

poca festa ens faríen quan ho fos. És això, avia Alexandra?

AVIA ALEXANDRA

Així em plau, que'ls meus consells siguin acollits sense enuig i més bé amb amor.

ANUNCIATA

I còm voleu que així no sigui, si us tenim per avia de tot el poble, i tots us estimem com a néts i besnéts que us fóssim?

AVIA ALEXANDRA, *a Basili*

Mira, tu, que són santes i bones, aquestes marreques, i amb la seva bondat alcancen lo que jo amb totes les meves reflexions mai hauría alcançat, perquè'm tenen com si fos en un altar, guardada en eterna joventut per sos amors i ses bondats.

ANUNCIATA

Visca l'avia Alexandra!

TOTS

Visca!...

AVIA ALEXANDRA

Llarga és la vida en gracia del Senyor i plaenta també quan l'imatge de la mort no'ns és espant en el camí. Soc avia de tanta gent que va pel món, que tot el món me sembla ésser quelcom meu, per

lo molt que en el món tinc escampat. Vosaltres, a estimar-vos molt i santament. Els qui ja hem estimat tant, a servir d'ombra als vostres amors... És el destí!

CALIXTE

Avia Alexandra, per a segellar nostra alegría, beseu en plena solemnitat el més jove dels romeus. Un besnét vostre!

(Pren en braços el més petit i li porta per a que'l besi. Ella ho fa, dient després:)

AVIA ALEXANDRA

Va amb aquest petó la meva benedicció per a tots, presents i absents, que tots sóu corona d'aquest cap blanc.

DELFINA

Visca l'avia Alexandra!

TOTS

Visca!...

(Canten de nou, tot anant-se'n pausadament.)

«Sant Damià de Riells...», etc., etc.

BERTILDA, *aixecant-se*

Apa, el cap viu, canalla! Bo! Un que s'ha dormit.

CALIXTE

Deixa, jo te'l duré. *(El pren a coll.)*

BERTILDA

Així, ajuda'm.

BASILI, *a l'Avia Alexandra*

I vós doneu-me el braç.

AVIA ALEXANDRA

Anem, Basili, anem... Que estic contenta!

MARIFLORA, *al darrera den Gilbert*

M'estimes?...

GILBERT

Massa!...

(Aixis desapareix el grupu i els cants van perdent-se al lluny. Tot és amor, tot és bonança. La llum del jorn mostra intents d'amainar. Ja sola l'escena i els cants sentint-se més apagats, reapareixen els tres rufians, venint d'entre la casa i el primer terme, que és ont s'han amagat al trobar-se sorpresos pels que acaben de desaparèixer, mostrant-se recelosos, i quan es creuen segurs de no ésser vistos, parlen.)

CAP DE ROC

Has sentit?

LA SERP

Has sentit?

RIGOBERT

Mala fi faci qui parli fort.

CAP DE ROC, *baix*

Has sentit?

LA SERP, *baix*

Has sentit?

RIGOBERT, *espasa en mà*

Qui alci la veu quedarà mort
o mal ferit!

CAP DE ROC

A cops de daga, a cops de peu,
la porta obriu;
si no podeu,
jo tinc d'obrir-la a cops de cap. Oiu?

RIGOBERT, *a la Serp*

Vigila encar com abans feies;
avisa prest si quelcom veies.
Vine prop meu.
(A Cap de Roc.)
No tenir eines me sab greu,
per'rompre el pany sens fer remor.

CAP DE ROC

Amb l'esperó fes alça-prem
o a cops de puny, no tinguis por.

RIGOBERT

Si aquesta daga tingués tremp...

(Forceja el pany.)

Ja's mou, ja's mou!

CAP DE ROC

Amb eixes eines n'hi ha prou.

LA SERP, *esverat per haver vist quelcom*

Fugiu! Calleu!

RIGOBERT

Altra vegada? Mala sort!

CAP DE ROC

Vols veure't mort?

LA SERP, *prop d'ells*

Mirava per aquell costat,
i tot de sobte m'he adonat
que va venint un traginer.

CAP DE ROC

A terra el coll! Deixeu-me fer.

(Amb la daga a la mà.)

RIGOBERT

Si passa sol, deixa'l passar.

LA SERP

Que'l veig!

RIGOBERT

Veniu! Deixeu-lo estar.

(De nou s'amaguen ont s'han amagat abans. Passat un curt moment, apareix Pròsper de Vianya portant del ronçal un cavall tot carregat de sacs plens de diners. El nostre home arriba fadigat, apoiant-se en un rústeg bastó de molta alçada. Esguarda per tot, embadalit, commós, i un cop ha lligat el cavall en un arbre que s'amaga darrera la casa, avança poc a poc i com si revisqués a la realitat, es col·loca davant el vell casal i diu solemniosament, mentres descobreix sa venerable calva:)

PRÒSPER DE VIANYA

Salve! oh tu, la mansió de mes pensades,
que de goig i d'esglai a un temps m'omplenes.
Ja sóc aquí.
Si per tant temps fugía,
torno a la fi...
Què hi fa que sies vella i que't vegessis
per tant i per tant temps abandonada,
si torno al cap de temps amb el propòsit
de refer ta existencia desvalguda,
enlairant-te damunt d'aqueixa vila
com refugi de tots, per a que't cantin
himnes d'amor i remembrança eterna!
Ja sóc aquí, i de genolls me poso

davant tos closos ulls,
per a que, ans d'entrar, benediccions devallis
pels saltants llagrimers de tes esquerdes.

(*Cau de genolls i besa el sòl; mentres tant, se senten, molt lluny, els cants dels romeus de Sant Damià.*)

Quines cançons arriben a ma orella!
Jo les recordo prou d'altres vegades!
Tot viu a l'entorn meu. Suprema joia!
Tot viu, tot viu, com jo... Bondat divina!

(*Recollit i suggestionat, encara de genolls.*)

Àngel de la Guarda,
dolça companyía,
no'm desampareu,
de nit ni de dia.
La pobreta mare,
tot ficant-me al llit,
m'ensenyà paraules
com les que ara dic.

Jo les he oblidades,
seguint mon afany,
y ara les recordo,
perquè tinc davant
la porta que obría,
vingut que era el sol,
regalims de testos,
ont criava flors...

Àngel de la Guarda,
volgueu-me guiar;

dolça companyía,
no'm volgueu negar,
no'm desampareu,
ni càstic em dêu
pels oblits que havía.

Àngel de la Guarda,
dolça companyía,
no'm desampareu,
de nit ni de dia.
Amén.

(*Devot, besa de nou el sòl. Els cants de la multitut, que apenes se senten, fineixen a poc d'haver finit ell aquesta glosa; i els tres rufians, que no deixen de mirar-se'l sigilosament, parlen entre ells amb molt misteri, procurant ocultar-se als séus esguards.*)

I ara, tu, clau, que de tant temps niaves
vora'l meu cor, i m'has seguit per tot,
disposa't per' entrar altra vegada
ont vas deixar els teus secrets amors.

(*Es treu, de la pitrera, una clau grossa i rovellada i s'apropa a la porta, intentant obrir-la. La clau no vol donar el tom, per més que ell ho intenta. Els rufians segueixen interessats per la facecia del vell Pròsper i parlen molt baix.*)

CAP DE ROC

Tirem-nos-li al damunt? Mireu que és massa
tot lo que avui ens passa!

LA SERP

És l'amo.

CAP DE ROC

Certament.

RIGOBERT

Tingueu calma un moment.
És vell, ve carregat.
El bon banyeta ens ha guiat.

CAP DE ROC

No'l vols matar?

RIGOBERT

Que és cas!
Veureu quin pas,
si va essent cert lo que he pensat!

LA SERP

Calleu!

CAP DE ROC

Calleu!

RIGOBERT

Ben amatents a tot quant faci esteu.

(*Segueixen parlant baix i arrupits, com qui en maquina alguna, tot espiant-lo i al temps que no pot fer dar el tom a la clau.*)

PRÒSPER DE VIANYA

Feixuga t'has tornat, clau de ma càsa!
Bé't costa prou d'obrir, però haig de vèncer
ta obstinació crudel, per més que't pesi.

(*Fa nous esforços, sense conseguir obrir. A un mot d'ordre que s'endevina que s'han donat, els tres rufians se'n van ràpidament per darrera la casa i apareixen pel mateix indret que Pròsper ho ha fet, parlant entre ells, com si seguissin una conversa qualsevol.*)

RIGOBERT

I era Natalia, exuberant i bella,
qui venía, de flors tota rublerta,
per' festejar el meu triomf magnànim.

(*Els altres dos riuen..Pròsper, sobresaltat a l'oir ses veus, diu sobtadament:*)

PRÒSPER DE VIANYA

Qui ve?

CAP DE ROC

Plascut m'hauría presenciar-ho.

LA SERP

A mi també.

PRÒSPER DE VIANYA, *frenètic per obrir*

Si jo pogués... Malhaja!...
(*Forcejant.*)

RIGOBERT, *passant ja prop d'ell, i fent-li acatament*

Senyor!

CAP DE ROC

Senyor!
(*La Serp saluda sols amb un geste.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *manifestament esverat*

Qui sóu?

RIGOBERT, *amb cortesía i afectació*

Gent de sa casa.
Passants, senyor, que reverencia us deuen.

PRÒSPER DE VIANYA

Sigueu en pau, i en pau a mi deixeu-me!

(*Tots tres saluden i fan com qui se'n va cap a primer terme dreta, per a ocultar-se. Pròsper, de nou prova d'obrir i segueix no podent. Cada cop més frenètic, diu:*)
Mal llamp! Mal llamp!

RIGOBERT, *reculant*

Deieu alguna cosa?

PRÒSPER DE VIANYA

No és per vosaltres: per la clau m'exalto.

RIGOBERT

I es pot saber què us fa, la clau, brau home?

PRÒSPER DE VIANYA

Perquè no fa, renego. Mala bestia!
(*Per la clau, tot forcejant.*)

RIGOBERT

Voleu que provi jo?

PRÒSPER DE VIANYA

Força no'm manca.

RIGOBERT

A voltes no és la força el que precisa...
Si no voleu... (*En actitut de retirar-se.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *repensant-s'hi, però recelós*

Proveu, si us acomoda.

(*Rigobert avança amb gentilesa, posa la mà a la clau i dóna el tom sense dificultat, dient després, tot fent noves reverencies:*)

RIGOBERT

Ja està, senyor.

PRÒSPER DE VIANYA

Mercès us sien dades.

ELS TRES

Senyor! (*Se'n van.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *ja més tranquil*

Sobresaltat, a fe, m'havíen!

(*Una vegada la porta oberta, amb marcada impaciencia, descarrega sacs del cavall i els va tirant dins la casa. Ja el primer que hi cau deixa sentir el magnètic soroll de l'or, a qual sò els tres rufians, excitats, es posen a l'aguait; quan el darrer sac és llençat a l'interior de la casa, els tres avancen i, sempre fingint servitut, diuen:*)

RIGOBERT

Deieu, senyor... (*Avançant.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *més que mai esverat*

Què hi ha?

RIGOBERT

Còm? No'ns cridàveu?

PRÒSPER DE VIANYA

Jo no crido a ningú, ni em fa cap falta
tanta sol·licitut.

RIGOBERT

No s'exasperi
vostra mercè, per Déu, si fou errada
que havem soferta tots i no altra cosa.
Més cal, i això sí cal (d'altra manera

podríeu mal pensar i no'ns plauría),
que sapigueu quelcom de nostres vides,
calmant, així, l'esverament que us torba
i deixant ben sentat, amb permís vostre,
qui som i lo que val nostra honradesa.
Jo sóc un home terrible *(Presentant-se.)*
que, ara a peu, ara a cavall,
he lluitat per totes terres,
de totes armes armat.
Per mi la pau fou tenebra
i en la guerra, desbocat,
vaig fer de mon cos muralla,
resistint mil fers atacs.
Amb el terç de Barcelona,
Granollacs per capità,
de Meurs Santonnés batía
els miquelets aliats.
He fet causa en moltes causes,
en totes elles triomfant.
Si he dat mort a moltes vides,
moltes vides he salvat.
Però l'enveja, que regna
damunt tot noble esperar,
sent traidora a ma noblesa,
de mon braó no ha fet cas.
I passada la bullida
dels meus jovenívols anys,
vui cercar la pau a l'ombra
de mos prodigis passats.

(Fa una reverencia grotesca, mentres avança Cap de Roc i diu, després de saludar:)

CAP DE ROC

Jo de Nàpols i Sicilia
vaig ser capdill esforçat,
quan en clam d'independencia
contra Espanya vam alça-ns'.

LA SERP, *per Rigobert*

Cadell com mon company era,
jo fiu Merro apassionat
sota banderes de França,
cercant gloria i menjant pa.
Si mes proeses vos callo
(que'l temps les té de contar),
no haig de callar les proeses
de mos insignes companys.
Cap de Roc: *(Presentant-lo.)*
Nom que li dêm
perque de roca té'l cap.
A cops de cap feia enrera
sos enemics de combat.
Rigobert: *(Presentant-lo.)*
La bella estampa;
té de dolceses l'encant,
sab matar fent reverencies
i sens esquitxar-s' de sang.
Amb tal posat de dolcesa,
vaig coneixe'l fa pocs anys
a Sant Joan de ses Badeses,
del monestir al llindar.
Pels de Ripoll jo lluitava;
lluitava èll pels de Sant Joan.

Vora la Camarería
caiguí ferit d'aquest braç.
Ell vingué per' rematar-me
portant el xamberg en mans.
Quan el permís me demana,
el permís no li vui dar.
Les dos braures, topant-se,
varen esclatar radiants,
i preferiren unir-se
a ofegar-se en mars de sang.

RIGOBERT

Lo que Huc la Serp vos relata,
és vrîtat de grans vrîtats.
Jo us donc fe de lo que conta
com de son bell genial.

LA SERP

Però com ells jo cavalco
vell corcer dels desenganys,
i cerco la pau a l'ombra
de mos prodigis passats.

(Fa una reverencia molt completa, que'ls altres secunden. Pròsper de Vianya, per complet caigut a l'engany de tanta meravella i essent condició dels molts anys la de deixar-se convéncer per lo extremós i afalagador, els diu en tò ple de dolcesa:)

PRÒSPER DE VIANYA

Honorable m'apar això que'm mostra

tant bell racont, i una volta passada
l'inquietut que de primer entuvi
m'heu causat entre llums apaibagades,
de tanta confidencia la noblesa
amb noblesa també pagar anhelo,
sent confident a qui tant bé's confía.

(Els tres rufians saluden de nou.)

D'aquesta casa, d'ont la clau feixuga
i plena de rovell se resistía
a dar el tom, ne vaig fugir altívol
a la cerca de l'or, sol refrigeri,
sola vrîtat i sola llum que omplena
de beneficis la terrena casta.
El desig va portar-me amb tanta força
terres i mars atravessant, que a voltes
no ésser jo me semblava qui corría,
i em creia el vent o tot l'espai me creia.
Privacions he passat; per mi la vida
fou sols anhel d'acaparar i d'heure.
No volgueu saber més. Quan se desitja
follament i enardit, l'home no és l'home:
és un desig que en la tenebra es forma.
I ho deixa tot, i un hom de tot s'oblida!
Després la pau se fa... perquè's respira
del bell alcançament l'aireig benèvol.
Sóc ric, companys. Eixa paraula heroica
que'l món trontolla, jo la duc escrita
en el front, en el pit, damunt la boca
i resplendeix en mon semblant altívol,
com ho era aquell jorn que abandonava
aquesta casa mig caiguda i vella

que en palau tornaré, per a dar mostres
de mon poder, més gran que'l de cap home.
La vida a mon entorn per fi s'és feta.
Salut, terra nadiua, jo't prometo
blat pels teus camps, pels entristits la joia.
Viure prop teu en l'abundor m'encanta.
Si anys han passat, per fi ho tinc tot. Victoria!

LA SERP

Meravella sentir de vostra boca
grandeses tals, senyor, que us glorifiquen.

RIGOBERT

A vostre triomf, senyor, deixeu que ho diga,
crec jo que a meravella s'avindríen
tres valents per escorta. Si cercàvem
ombra pel món, ont reposar les penes
i els desenganys haguts en nostres lluites,
posats a servei vostre, m'imagino
l'alcançament de lo somniat i penso
que hi guanyaríeu vós en el conveni,
per quant el món és nierada fosca
de sérs astuts que de lo agè s'amparen.
Tot gran senyor té vides per sa vida;
penseu-s'hi bé, senyor: les nostres, juntes,
seràn per a vós, si vós les feu possibles.

CAP DE ROC

Com mon company, la meva us ofereixo.

LA SERP

Tres ne tingués, per' vós seríen totes.

PRÒSPER DE VIANYA, *embadalit, i recelós al mateix temps*

Bell és quant me dieu, però caldría
recelar un moment per' consentir-hi.

RIGOBERT

Just és vostre recel; d'altra manera
de lleuger pecaríeu i no fóreu
a nostre esguard lo que ara sóu.

PRÒSPER DE VIANYA

Plauría'm...

RIGOBERT

Fidelitat haver de la promesa?

LA SERP

Molt posat en raó son desig trobo.

CAP DE ROC

Creieu que un cavaller renegaría
l'honor del séu acer sense damnar-se?

RIGOBERT

Parla bé Cap de Roc, i jo'm disposo
a jurar, si accepteu tant noble pacte.

PRÒSPER DE VIANYA, *ja en plena convicció i emportament complet*

Companys, lleals companys, vostres paraules,

bellament preludíen de ma joia
les avençades fulgurants i excelses.

RIGOBERT

Noble senyor!...

CAP DE ROC

Senyor noble i magnànim!

LA SERP

És vostre nostre honor.

RIGOBERT

Nostra braura.

PRÒSPER DE VIANYA

Fidelitat vostres mirades clamen,
honestitat en vostres pits s'alberga,
i vora vostra per la vía em trobo
d'acometre mil gestes gegantines.

RIGOBERT, *espasa en mà*

Per mon acer, que és mon honor,
fidelitat juro, senyor, a vostra vida.

CAP DE ROC, *espasa en mà*

Per mon acer, que és mon honor,
fidelitat i gran amor juro, senyor,
fins que la mia sia finida.

LA SERP, *espasa en mà*

Per mon acer, que és mon honor,
juro's, senyor, fidelitat
en aquesta hora beneída,
fins ésser mort i sepultat.

RIGOBERT

Així jurem damunt nostres acers.
(Jurant tots a l'una.)

PRÒSPER DE VIANYA

Jurat que haveu, ja sóu mos cavallers!
(Tots tres se li agenollen als peus. Ell els ampara d'un gest carinyós.)
I ara, la Serp, cap a poblat emmena
tos passos de guineu; triscànt que vagis,
escolta la remor de l'or com canta,
seguint tos salts i tes gambades. Diga'ls
(Li tira una bossa als peus.)
que Pròsper de Vianya, com li deien,
és arribat a sa nadiua terra,
carregat d'or, i vol que festa sia
el dia de demà, toqui o no toqui,
per' honorar el séu retorn. Que ell paga
dispendis a l'engròs. Que vol les rialles
planant per tot. Que endrecin, que guarneixin
i es disposin, contents i solemniosos,
a rebre l'home ric que ve per' viure.

LA SERP

Allà vaig, missenyor, i vui que siga

mon missatge primer portat a terme
amb rapidesa tal, que deixi enrera
del fill de Maia lo contat pels homes.
(*Se'n va corrent, amb el berret encaramat dalt de l'espasa.*)

PRÒSPER DE VIANYA

I vosaltres, amb ell, rebeu la mostra
de la paternitat que en paga dono
al vostre jurament. I ara conduiu-me
(*Dant-los una bossa a cada un.*)
el cavall a redós, que la serena
cap bé li podrà fer.
(*A Rigobert:*) I tu vigila,
en tant que per mes cambres solitaries,
de mes petjades la remor vui oure.
(*Se n'entra joiós i vacil·lant. Tot seguit reapareix Cap de Roc i amb Rigobert diuen, molt baix i ràpid:*)

RIGOBERT

Bon tret!

CAP DE ROC

Ben engegat!
Un home com aquest
mai l'havíem trobat.

RIGOBERT

Ma discreció
sab bellament

aprofitar's de lo més bo.
En tot moment sóc amatent.

CAP DE ROC, *amb mofa*

Rendeixó cult al teu talent.

RIGOBERT, *també amb mofa*

Fas bé... si no...

PRÒSPER DE VIANYA, *fort, i alt, des de dintre*

Oh, llar! Oh, santa llar!
Còm me recordes temps passats!
Vora l'escó que s'ha corcat
jo hi veig els pares assentats.
Oh, llar! Oh, santa llar! (*Lluny.*)
Còm me recordes temps passats!

CAP DE ROC

Què diu?

RIGOBERT

Deixa'l estar:
cal que seguiu,
sens punt mancar,
tot lo que diga.

CAP DE ROC

D'aquesta feta, Rigobert,
seràs el lladre més expert;
deixa que riga.
(*Ho fa apagadament.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *a l'interior de la casa*

Oh, cambra de l'amor!
Oh, llit sagrat del naixement!
Florit, caigut, cobert de pols,
de fossa vuida dus l'esment.
Oh, cambra de l'amor!

RIGOBERT

No riguis fort, home damnat!
Ah, si malmets lo començat!

PRÒSPER DE VIANYA, *sortint a la gran finestra*

El vent passa per tot,
tot cau, tot és desvaliment,
grinyolen portes, finestrons,
per tot hi viu l'anyorament.
El vent passa per tot.
El vent!
El vent!

(*Rigobert i Cap de Roc se fan signes de quietut.*)

No vui seguir: me sento laç;
m'aixorda massa la quietut;
per tot hi veig la soletat
signant del dit lo que ha sigut.
No vui seguir: me sento laç...

RIGOBERT

Aneu seguint i remembrant,
que dos valents
el vostre encís teniu vetllant.

CAP DE ROC

Cerqueu visions, cambres correu,
tot lo passat cerqueu arreu,
si us plau aixís...

PRÒSPER DE VIANYA

Sento que'm torba la quietut
i em du temença. Deu m'ajud'!

RIGOBERT

A tal paraula renuncieu,
si no voleu
ferir de mort nostra braura.

CAP DE ROC

Cal, missenyor, fer-vos present
que en un moment
fon enemics ma testa dura.

PRÒSPER DE VIANYA, *refent-se*

Mercès, fidels companys, us sien dades;
fou un moment: ja torna mon esprit
a recobrar sa ben provada calma.
Finestra enllà tot canta l'avenir...
Fins l'astre nocturnal les mans m'argenta
de nou, veient-les apoiar-se aquí!
Deixeu que el món en èxtasi contempli
quan la vida, per fi, tant me somriu.

(*Resta com en èxtasi, i lluny, molt lluny, ressonen els cants.*)

RIGOBERT

Abandoneu's al vostre encant,
que dos valents
per vós teniu vetllant.

PRÒSPER DE VIANYA

Vetlleu! Vetlleu!

CAP DE ROC

Somnieu! Somnieu!

PRÒSPER DE VIANYA

Oh, desitjada possessió,
que ets gran!...

(*Rigobert, espasa en mà, fa guarda grotesca a grans gambades per davant de la casa, i Cap de Roc riu al brancal de la porta, sense fer remor i agafant-se el ventre amb les mans. Pròsper, extàtic, mira al cel des de la finestra alta. Els cants se perden al lluny. És nit completa. Cau la cortina.*)

ACTE SEGÓN

DECORACIÓ

L' escena representa la plaça major del poble veí al lloc de l'acte anterior, en plena festa i opulencia. Per tot resplendeix la disbauxa i l'abundor, així en els ornaments com en el bullici de la gent que hi campeja. A mà dreta es veu un hostal. Per dreta i esquerra donen carrers damunt d'ella, i al fons se'n veu un que és ja defòra poblat. És migdía. El sol devalla, roent i alegre, damunt les gatzares dels veins de Nordelles, festejant l'arribada d'un desconegut que paga. Hi ha, en el séu esclat, en la rojor dels séus rostres, en l'abigarrada oscilació dels séus cossos, quelcom d'intrascendent que devé dolorós, si es pensa en la causa que ho produeix. Al ritme de llunyanes dances comença l'acte segón de nostra COMEDIA EXTRAORDINARIA.

PERSONATGES

QUE, A MÉS DELS QUE'S MOUEN EN L'ACTE ANTERIOR, INTERVENEN EN AQUEST

UN HOME VELL. — Tipo de l'etern transeunt, mena de pobre, d'uns 70 anys, amb el sac a les espatlles i el bastó ajudant-lo en sa encorvada positura.

NOIES. — D'igual aspecte i estament que les del primer acte.

CINC HOMES DE LA TAVERNA. — Dos que parlen; tots homes del poble, poc cuidats i molt beguts.

SIMEÓ. — Batlle i taverner del poble; home de 50 anys.

PASQUAL. — El tocador de violí; poca pena i pidolaire; aparenta els séus 45 anys; mal vestit, com se suposa.

UN HOME DEL POBLE. — De mitja edat.

XICOT PRIMER. — Mendicaire jove; entre lladregot i cosa per l'estil.

XICOT SEGÓN. — Igualet que'l primer.

TRES NENES. — De 10 a 12 anys; vestides de les festes.

UNA NOIA. — De 18 a 20; també vestida de festa.

DOS JOVES. — De 20 a 25; van també endiumenjats.

MARIFLORA, DELFINA, ANUNCIATA i les altres joves de l'acte primer també van amb la roba nova.

(Gent que va i bé; altres que conversen; altres que's passegen; algùns atravessant la plaça ràpidament; criatures que cauen i entrebanquen. Al lluny se sent la cobla entonant aires de passada, mentres, al peu de l'hostal, una colla d'homes, al voltant de la taula, beuen i fumen desaforadament, tot cantant, esbogerrats i donant cops de got damunt l'esmentada taula. Això és lo que canten:)

TOTS

S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Ai, taverner, si no'n porteu!
S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Si no ve vi, no cobrareu!

(Criden i riuen, al temps que Simeó, des de l'interior, diu:)

SIMEÓ

Ja va! Ja vaaaaa!

(No han acabat de cantar els tavernaris quan, venint de primer terme esquerra, passen unes noies en grupu, vestides de les festes, entre les

que s'hi veuen Anunciata i Delfina, perseguides per joves; un d'ells és Calixte. Aquest va a la çaga d'Anunciata, a la que vol pendre una flor que porta a les mans. Diuen ràpidament:)

ANUNCIATA, *fugint per a no deixar-se pendre la flor*

Que no!

CALIXTE, *perseguint-la*

Que sí!

ANUNCIATA, *arrencant a córrer*

Pren-la, si vols!

CALIXTE, *corrent darrera d'ella*

Que t'atrapo.

ANUNCIATA, *fent una giravolta i escapant-se*

Ganes!

CALIXTE, *agafant-la per la cintura*

Ja't tinc.

ANUNCIATA, *desfent-se'n i donant-li una empenta*

Fuig d'aquí! Deixa'm en pau!

(De l'empenta, Calixte topa amb un home que va darrera d'ells amb pas calmós.)

UN HOME

Al diable!

(*Donant-li una altra empenta. Totes les noies riuen esbogerradament des del fons i mentres Delfina diu a Calixte, qui és caigut per terra.*)

CALIXTE

Per mor teva!

DELFINA

T'està bé!

ANUNCIATA

La vergonya!...

CALIXTE

Ja veureu, ja veureu!

(*Arrenca a córrer darrera d'elles, que fugen xisclant i rient encara per l'indret darrera la taverna.*)

ELS DE LA TAULA, *més impacients que'l primer cop*

S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Ai, taverner, si no'n porteu!
S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Si no ve vi, no cobrareu!

(*Mentres tant, Cap de Roc, inflat i vanitós, passa*

per davant la taverna, tot voltat de mainada, desapareixent per l'altra banda.)

SIMEÓ, *apareixent amb gerres plenes de vi entre mans*

Calleu, si us plau, baladrers!

ELS HOMES

Vi! Volem vi! Vi!

SIMEÓ

Que no us en duc? Mal llamp! Abans no us hagueu acabat el de les bótes, per a estona'n teniu, que n'hi ha per a amarar la terra, si les pluges manquessin!

HOME PRIMER

Poques paraules, i gerres cap aquí!

HOME SEGÓN

Gerres! Més gerres!

TOTS

Vi! Vi!

SIMEÓ, *no podent-los contenir i mentres li prenen les gerres amb terrible esvalot*

Sembleu folls! Sembleu folls!

(*Gran rebombori entre'ls de la taula. Un vell*

mendicant que ve de primer terme esquerra i es dirigeix cap al fons, diu a Simeó, tot embadalit per la gran festa.)

HOME VELL

Digueu, bon home, no es pas la festa d'aquest poblet? Si memoria no'm manca, la fan en sent hivern!

SIMEÓ

Les festes, l'avi, es fan quan es presenta qui les paga.

HOME VELL

I qui la paga aquesta?

(*Tot parlant, s'han apropat a la taula.*)

HOME PRIMER, *que'ls ha sentit*

Ningú l'ha vist, però existeix. Guaiteu per tot, i per tot l'heu de trobar. Ell és el remoreig en la disbauxa. (*Aquí es comença a sentir, venint del fons, el tabal del pregoner.*) El celler vessant vi, els crits de la mainada i el mateix sol, qui, aplanat, ubriac, cau avui damunt nostres llosanes, és ell, és ell!

HOME VELL, *tot anant-se'n*

Bon Déu! Bon Déu!

HOME SEGÓN, *içant el got*

Visca el senyor desconegut qui paga!

TOTS

Visca!

HOME PRIMER

I si el que paga és bon cristià, que Déu li pagui; i si no ho és, bevem nosaltres i que ell arregli comptes amb el diable.

HOME SEGÓN

Visca el qui paga, siga creient o no!

TOTS

Visca!

(El tabal del pregoner se sent més aprop. Unes nenes que venint de l'indret de la taverna travessen l'escena, diuen, molt animades:)

NENA PRIMERA

Que és el timbal del pregoner?

NENA SEGONA

Sí que ho sembla.

NENA TERCERA

De quin indret ve?

NENA PRIMERA

D'allà, diría. *(Senyalant al fons.)*

NENA SEGONA

Si es veu per allà.

NENA TERCERA

Que s'apropa, que s'apropa. *(Molt contenta.)*

NENA PRIMERA

Ve d'allà, ve d'allà!

(El pregoner ja's veu avançar tot fent el redoble, portant a son costat a Rigobert, la bella estampa; un i altre voltats de gent curiosa, que amb la que ve acudint de per tots costats de la plaça, formen un agrupament compacte i colorit.)

ARCADI, *que forma part dels que's presenten a plaça*

Pregó!

CALIXTE, *venint d'altres grupus*

Pregó?

ARCADI

Sí. *(Es junten.)*

HONORAT, *a unes noies*

Vindreu a ballades? Prop el Carme n'hi hauràn d'en havent dinat fins a ser vespre. Vindreu? Vindreu?

(Se'n va darrera d'elles que riuen i responen amb evasives tant sols de geste. Ja són els del pregó al bell mig de la plaça. Aquí es fa el redoble llarg. Tothom es disposa a escoltar. La quietut es va fent poc a poc. Un dels de la taverna, dalt de la taula, diu en tò de sorna:)

HOME PRIMER

Quietut tothom, que sentirem lo mai sentit.

HOME SEGÓN

Vols callar, bestia! *(El fa baixar d'una revolada.)*

CALIXTE

Que parli.

ARCADI

Que parli!

SIMEÓ

Calleu, tots!

(Amb força i dominant l'agrupament. Nou redoble. La quietut es fa.)

RIGOBERT, *llegint*

Poble que vius en l'abundor. Atent-me!
Cavaller Rigobert, com m'anomeno,
amb dos altres companys formem l'escorta
de Pròsper de Vianya, qui m'envía
per' dir-vos, de sa part, lo que haig de dir-vos.

(El nou remoreig dels impacients és calmat per un curt, però fortissim redoble del timbal; aprés el qual Rigobert segueix dient:)

De Nordelles l'antic veí retorna
senyor de sos cabals que conquería
en llunyes terres i arriscades gestes;
i de tots sos triomfs que en un s'enclouen,

vol que n'hagueu esment; per lo que escampa
l'or a grapats en tant de veure-us riure.
Que l'alegría en els semblants fulguri,
vol missenyor, tant prompte aquí es presenti,
i si un dol traspués, ell fa promesa
d'esborrar-lo sobtat, que és fort per fer-ho.
De la part del gran Pròsper vinc a dir-vos
això que haveu sentit. Salut i joia!

(De la mainada i les converses de la gent se'n sent no més pel clar lo que diuen Arcadi i Honorat.)

ARCADI

No hi han més rics al món que'ls rics que ho són pels altres.

HONORAT

Jo no'm crec mitja paraula, de tot això.

(Al lluny i seguit d'altre redoble del pregoner se sent de nou el pregó com s'inicía en boca de Rigobert.)

RIGOBERT

Poble que vius en l'abundor. Escolta'm!
Cavaller Rigobert, com m'anomeno...

(La plaça resta guarnida d'agrupaments dispersos. Al fons se'n veu un de noies.)

SIMEÓ, *dirigint-se a Rigobert mentres se'n va*

A vostre amo digueu que tot un batlle hostaler, nom del poble, mercès li envía, i que una

font amb sa estampa per cimell ha de fer que s'aixequi d'aquesta plaça al bell mig.

HOME PRIMER, *aixecant-se*

Una font de vi ranci.

(Els altres riuen i esvaloten. Les noies de l'agrupament del fons se'n van ràpidament pel costat esquerra, com qui s'apressa a executar quelcom acabat de concebir.)

CALIXTE, *reapareixent pel costat esquerra, a Arcadi, que li va al davant*

Arcadi, tu, n'he pensat una.

ARCADI

Conta, digues.

CALIXTE

No pas encara. Cal esperar, segueix-me. *(Anunciata, amb dugues més, traspassa la plaça molt depressa d'esquerra a dreta, donant la primera una forta i intencionada empenta a Calixte.)* Ja hi tornem? Ara sí que no m'escapes. *(Elles apreten a córrer. Ell les empaita.)*

ARCADI, *fent-s'hi a crits, an en Calixte, mentres se'n va*

Que busques lo que no tens... que ho trobaràs més aviat de lo que't penses!...

(Calmosament els segueix. Una noia amb altres atravessen la plaça.)

DELFINA

Us dic que sí...
Tres cavallers polits, armats,
lluint plumatges al capell,
son cos esbelt sota el mantell,
els ulls lluents, tots inflamats,
van per la vila ataleiats.
I parlen d'ell...
Us dic que sí... *(Ja han passat.)*

ELS HOMES

S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Ai, taverner, si no'n porteu!

(Un dóna un cop a l'altre i no s'acaba la cançó per una insinuació de fingida baralla. Després reprenen:)

S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Si no ve vi, no cobrareu! *(Rialles.)*

(Es fa una mica de clariana a la plaça. Els de la taula entren i surten de la taverna. Destaquen cap el fons mentres avancen pausadament Mariflora i Gilbert.)

MARIFLORA

I bé, Gilbert, aquella casa trista
qual rondalla forjava'm somniosa;
aquella pobre casa del misteri
que promogué l'encant tantes vegades

vetllant nostra quietut enraonadora,
s'és destruit, i el gran encís amb ella
darrera d'una festa s'esllavissa...
Ja té senyor, del cim de Coronelles
el casalot, quals portes desvalgudes
eren asil d'un amor pur i a voltes
servaren el secret de nostres llavis.
En son pedriç ja no'ns podrem asseure
ni en la pregunta eterna embadalir-nos
de bes a bes com ben sovint s'esqueia.

GILBERT

De tot en treus profit per inquietar-te.

MARIFLORA

És que'm plau l'inquietut!... si amor la causa.
Du l'inquietut un gran consol amb ella!

GILBERT

Per què t'ha d'entristir la recordança
d'aquell casal mig enrunat, feréstec?
Quin misteri se'n va?... Jo moltes voltes
tinc d'altra casa una visió tant clara!...
Entens bé'l que vull dir, i no't revifa
d'eixa bella visió l'encís que enruna
planys i dolors i recordances fosques?

MARIFLORA

Certament, certament. Però jo anhelo
que siguin infinits o l'aire'n tinguin

els bells records, del nostre amor, i ploro
quan ne veig destruit un sol que siga.

GILBERT

Per què, si és nostre amor tant sols qui plana
damunt tots ells?

MARIFLORA

Són fulles que's marceixen
els records esvaits i a mi em plauría
fer una eternitat de lo que'ns volta.

(*Han quedat a primer terme esquerra mentres parlen. Els de la taverna, seguint ses anades i vingudes, han acabat per ésser de nou tots al vol de la taula. Un home, mena de músic ambulant, que apareix de segón terme esquerra, va a juntar-se'ls. Aixi que'ls de la taverna el veuen, l'aclamen, dient:*)

HOME PRIMER

Vine, Pasqual. Canta, Pasqual;
si no'ns complaus n'hauràs gran mal.

TOTS

Canta, Pasqual.

PASQUAL, *ja amb ells*

Bé haig de cantar
per un gran mal estalviar.

HOME SEGÓN

Canta.

TOTS

Canta, Pasqual.

HOME PRIMER

«La cuca de llumaneta.»

HOME SEGÓN

«La cançó de l'esquirol.»

HOME PRIMER

Més val «La Mariagneta.»

PASQUAL

Qui canta, canta el que vol.

SIMEÓ

Te raó. (*Entra a la taverna.*)

HOME PRIMER

Tant se val.

HOME SEGÓN

Beu. (*Li dóna el got.*)

TOTS

Canta, canta Pasqual.

(*En Pascual s'enfila d'un salt dalt de la taula*

i s'acompanya amb el violí la cançó que segueix. Els de la taverna l'escolten i també algú altre — pocs — dels que acerten a passar en aquells moments per la plaça.)

PASQUAL

La noia de câ'n Ribol
és molt lletja i poca pena.
La noia de câ'n Ribol
no l'heurà pas qui la vol
perquè té la bossa plena!

A cada pit botarut
hi du les unces guardades;
als darreres, Déu m'ajud',
si la riquesa li put
no ho fan les portes tancades.

La noia de câ'n Ribol
és molt lletja i poca pena.
La noia de câ'n Ribol
no l'heurà pas qui la vol
perquè té la bossa plena!...

TOTS

Perquè té la bossa plena!...

Riuen molt, però molt. Donen un got de vi an en Pasqual, qui se'l beu sense baixar de la taula. Després de beure, baixa. D'esquerra a dreta dos xicots es persegueixen amb rabia i atolondrament.)

XICOT PRIMER

El moç de pa! El moç de pa! Per tu no robe
sents?

XICOT SEGÓN

No vull.

XICOT PRIMER

Et mato, si t'atrapo. (*Se li tira al damunt*

XICOT SEGÒN

Deixa'm, mala herba!

CAP DE ROC, *apareixent pel mateix indret que el*

Ah, vils donzells, alceu-vos, que ho mano jo

XICOT PRIMER

El moç de pa! El moç de pa!

PASQUAL

Crideu al Batlle!

HOME PRIMER

El Batlle!

HOME SEGÓN

El Batlle!

SIMEÓ, *apareixent amb la vara en mans*

Pel rei nostre senyor, la pau imposo!

(*Dóna un cop a terra amb la vara*

XICOT PRIMER

Fuig!

XICOT SEGÓN

Fugim! (*Se'n van corrent.*)

SIMEÓ

Gent forastera, per la vara ho mano, detureu-
os!

CAP DE ROC, *rient emfàticament*

Aaaaaa!... Deixeu-los, missenyor! Fan un gran
é, fugint!

SIMEÓ

Sí, és cert, que fugin; però un batlle bé dèu
ridar quan té la vara en mans!

CAP DE ROC

La raó us sobra. (*Parlen entre ells.*)

MARIFLORA

Ai! Tota m'he esverat! Quina passada!
Semblaven dos mestins! Ah! Quan t'ho deia,
que du la festa un desencant!

GILBERT

Ja hi tornes?

Per l'indret de la taverna apareix Basili amb un altre home.)

MARIFLORA

És l'oncle, fuig! Me'n vaig, que no'ns vol veure fòra d'hora plegats.

GILBERT

Que ja t'amago!

(*Cobrint-la per a que se'n vagi. Ella ho fa aix per darrera d'ell. Basili travessa l'escena par lant baix amb el séu company. Gilbert s'esca bulieix entre'ls grupus. Els de la taverna har invitat a beure a Cap de Roc.*)

CAP DE ROC, *brindant*

A la salut d'aquest poblat,
tant escaient i soleiat,
bec el meu got de vi!
A la salut dels séus vivents,
que són alegres i valents,
com m'acomoda a mi!

HOME PRIMER

Visca!

TOTS

Visca!

(*Se senten les campanes de l'esglesia rompre e esclat de festa, en el mateix moment que, ve nint de mà esquerra, es mostra Rigobert, dien a la gent de la plaça:*)

RIGOBERT

Oidà! Que ja voltegen les campanes
pel vostre goig! Oiu-les com repiquen!
(*Alegria en tots els grupus.*)

CAP DE ROC, *emfàticament*

Missenyor Rigobert, eixes paraules
d'elogi merescut, molt bé s'avenen
amb cavaller com vós. (*Encaixen.*)

RIGOBERT

I a meravella
quadren aquestes a la justa fama
que noblesa i valor tant us prodiguen.

CAP DE ROC

I nostre mestre venerable, encara
no ha deixat, somnïós, les positures
que'l fan més venerable? O ja s'apresta
per' ser espill de sos favors, mostrant-se
cara a tothom, per' que tothom l'admiri?
Jo he partit del casal, puix no'm tocava
fer-hi guarda d'honor, per' delectar-me
d'aquest poble en lo bell, que prou n'hi sobra.

RIGOBERT

Jo he pregonat tantost, per sa comanda,
provocant el repic d'eixes campanes,
que fan a l'aucellada sabedora
d'un tal adveniment. I sols puc dir-vos

que al deixar el casal, ja sa excel·lencia
perfumava's les barbes opulentes
amb cert licor oriental que costa
cada gota un escut, i faig rebaixa!

CAP DE ROC

Lloat sia el Senyor de les altures
que al mestre dôn salut i plena bossa!

RIGOBERT

Lloat sia'l senyor que'ns feu la gracia
de ser a son servei!

CAP DE ROC, *descobrint-se*

Que lloat siga!

SIMEÓ, *apropant-se a ells*

Perdoneu, cavallers! Bé'l deurem veure
a l'home generós, qual abundancia
escampa a plenes mans per nostra vila!

CAP DE ROC

No pot trigar, senyor! L'altre d'escorta
farà senyal amb el séu corn, que juga
com destre caçador de serralades,
quan sigui ben aprop de presentar-se
de la plaça al bell mig.

SIMEÓ

A fe que'ns tarda.

CAP DE ROC

I escolteu-me, vós, l'hom: Sabríeu dir-me
si l'estol de donzelles espigades
que vénen vessant flors són d'aquest poble?

(*Diu això senyalant al fons esquerra, per ont avança un grupu de noies capitanejades per Anunciata, qui du un gran ram de flors entre mans.*)

SIMEÓ

Igual que'l vi, senyor. I a fe diría
que amb ses rialles i ses flors s'apressen
a festejar a l'arribat.

CAP DE ROC

Benhaja
qui té pensades que tals aires prenen!

SIMEÓ, *a Anunciata*

La cap-de-colla, apropa't i presenta't
al cavaller que ho és del que't disposes
a oferir aquest ram. Ho endevino?

ANUNCIATA

Mes no soc jo, senyor; és Mariflora
la que entre totes hem triat, segures
de que pot fer millor que pas cap altra
lo que'ns cal fer, d'agraiment en mostra
al senyor arribat a aquesta vila.
Nosaltres no'n sabem, i l'elegírem,
per ser de totes juntes la més destra.

SIMEÓ, *mirant per l'esquerra*

Arriba, si no m'erro.

ANUNCIATA

Cert, és ella.

MARIFLORA, *qui apareix amb dugues més*

Bé, què voleu de mi, què hi ha? Què passa?

ANUNCIATA

L'endreça que ara un any vares apendre
per saludar al vell prelat, recordes?,
amb eixes flors en mans cal que la diguis
al senyor arribat, just es presenti,
donant-les-hi després amb reverencia!

MARIFLORA

Com, jo?...

RIGOBERT

Repliques? No, casta donzella.
Quan un acord alta missió ens confía,
és Déu qui la devalla, i consentir-hi
és tasca de creient.

ANUNCIATA

T'hi negaríes?

MARIFLORA

I l'oncle?

ANUNCIATA

Bé ho sab prou.

MARIFLORA

L'hi heu dit.

ANUNCIATA

De sobres.
Que tot cercant-te l'hem trobat, i reia
content i satisfet, davant l'imatge
de ton reverenciar, quan li contavem
que eres triada per missió tant alta.

MARIFLORA

No m'hi dec, doncs, negar.

CAP DE ROC

I a fe diría
que mon senyor n'ha de restar extàtic
de galanura tal en semblants llavis.

(*Mariflora fa un petit acatament.*)

RIGOBERT

I generós com és, tinc la certesa
que amplament pagarà la deferencia.

MARIFLORA

Deixeu-me, doncs. Cal repassar l'endreça
per no dar un mal pas quan l'hora arribi.

(*S'aparta d'elles i s'asseu en el pedriç de la casa*

que's troba a primer terme de mà dreta. Se la veu in mentis *repassar l'endreça. Les altres companyes no s'allunyen molt d'ella. Anunciata, que sembla remerciar certs afalacs dels cavallers de Pròsper de Vianya, es desfà d'ells fent-los acatament i va per la plaça tot parlant ara amb l'un ara amb l'altre. Mentres tant Rigobert i Cap de Roc, per complet a primer terme i fent per no ser sentits de ningú, diuen amb misteri i sigili:*)

CAP DE ROC

I bé...

RIGOBERT

Tot és a punt i ben dispost.
Quan siga aquí fugim tantost
i dêm el cop de mà.

(*Mariflora, tot fent memoria de l'endreça, s'aixeca i s'oculta per desaparèixer ben tost.*)

CAP DE ROC

La Serp pot dir-nos l'últim mot.

RIGOBERT

Que'ns guaiten!

CAP DE ROC

Callo!

RIGOBERT

Sobre tot!...

CAP DE ROC

Deixem-nos. Fes-te enllà.

(*Se separen per dissimular. Rigobert va cap al fons i desapareix. Cap de Roc es junta de nou amb els de la taverna. Per darrera d'aquesta atravessa la plaça amb pas lleuger el pastor Ramir. Anunciata el veu i el crida, dient:*)

ANUNCIATA

Pastor Ramir! Pastor Ramir! Atança't!
Ont vas depressa i tant, quan tot s'apresta
a dar certesa de gentil rondalla
que senyalaves en l'espai!... Recordes?

PASTOR

Mal vent d'aquesta festa el brugit trena
i com el diable de la creu ne fujo!

ANUNCIATA

Per què, pastor?

PASTOR

Perquè de certs auguris
la remor sola fa fugir i damna!

ANUNCIATA

No eres tu son amic?

PASTOR

I a fe me'n planyo!

L'Avia Alexandra i jo som sols, al poble,
coneguts qui restem del que retorna
carregat d'or. Ella farà'l que vulga.
Jo veure'l no vui pas, perquè en ma vida
s'ha ferit mon esguard de cap lletgesa.

ANUNCIATA

És cert, això, pastor Ramir?

PASTOR

No'n dubtis.
Mai la mentida voltejà ma boca;
si no soc cert de lo que penso, callo;
si parlo dic lo cert i m'hi aferro
com les arrels dessota terra níen.
Oh! no, no'l veuré pas. Aquell que deixa
de son terrer nadiu les benaurances
per no portar-hi amor, i sols riqueses
ha sabut conquerir en son propòsit;
qui a manca de vrîtats corprenedores
(*Aquí apareix per mà dreta primer terme l'Avia Alexandra amb l'oncle de Mariflora, Bertilda, i els séus infants. S'aturen i escolten al pastor.*)
mostra l'or abusiu, cal que us ho diga:
és un damnat que entre les flames cerca
disfreçar son pecat en la caiguda,
i pot damnar als qui rastrers s'hi apropen,
que l'or és Llucifer! Jo'l seguiría
besant sos peus, si aquí arribés profètic
com els patriarques d'altres temps que feien
la ruta del destí portant estela

de joves i d'infants de soca propia...
Pastors d'una remada solemniosa
que del diví pastor reberen gracia!
(*Un grupu de joves s'és format a mà esquerra, entre'ls quals es troben Honorat, Arcadi i Calixte.*)
Mes ara faig la creu, i vull l'estalvi
de sa presencia haver, perquè ma llengua,
no avesada a callar, diría coses...
I el foc de son pecat podría encara
socarrimar els meus cabells albíssims!...
(*Se'n va concirós pel costat de muntanya.*)

ANUNCIATA

Resta, pastor.

PASTOR

La festa us sía grata,
que no m'ho fóra a mi.

HONORAT

Deixeu que fugi,
que amb els feréstecs els bonics no pacten.
(*Els altres joves i les noies riuen.*)

AVIA ALEXANDRA

Doncs jo sí que'l vull veure, i ben voltada
d'aquesta estela que'l pastor pregona,
que així ho vol Déu.

BASILI

Seieu, l'Avia Alexandra.

AVIA ALEXANDRA

I a mon entorn els meus. Ont és Delfina?

DELFINA, *sortint del grupu de noies*

Avia Alexandra, soc aquí.

AVIA ALEXANDRA

No'm deixis,
que dels que tinc aprop ne vull certesa.

(*Formen grupu, a l'entorn de l'Avia, Delfina, Bertilda i els infants. Mariflora reapareix encar amb aires de «fer memoria de l'endreça».*)

ANUNCIATA, *a Mariflora*

La sabs de cor?

MARIFLORA

Ben cert.

ANUNCIATA, *donant-li el ram*

Les flors agafa.

(*Gilbert apareix. Basili, al veure'l, s'hi ajunta.*)

I el moment esperem totes plegades
en cofradía aquí. (*S'agrupen.*)
(*A Gilbert.*) Tu no t'apropis,
i deixa ta promesa que compleixi
una missió que, si gelós te torna,
caldrà dubtar de tu.

GILBERT, *rient*

Sentiu, Basili?

MARIFLORA, *donant-li una flor del ram*

Per ta rialla complacent m'apresso
a cobrar una flor per' que la guardis.

HONORAT

No s'hi val!...

CALIXTE

No s'hi val!...

BASILI, *rient*

Ella és mestressa
de lo que porta en mans, i mal no emplea
ser mestressa del ram, si la flor dóna
a qui més endavant serà son mestre.

La plaça s'anima molt. Els de la taverna, seguint una riallada forta i estrident, entonen la seva cançó com esbogerrats.)

S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Ai, taverner, si no'n porteu!
S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Si no ve vi, no cobrareu!

Tot seguit acaben els cants, se sent al fons el corn de caça jugat per Huc la Serp, anunciant

la presencia de Pròsper de Vianya. Tota la gent de la plaça s'arremolina i va cridant cap al fons:)

UNA NOIA

Sentiu el corn?

HONORAT

Ja ve!

CALIXTE

És ell!

ANUNCIATA

Totes a lloc.

NENA PRIMERA

El vull veure.

SIMEÓ

No alceu el vol! No alceu el vol!

HOME PRIMER

Visca!

TOTS

Visca!...

ARCADI

Ja'l veig, ja'l veig!

SIMEÓ

Quietut, si us plau! Quietut!...
He dit quietut!

Al lluny refilen les cobles, les campanes toquen de nou, la canalla corre, les noies salten, els joves esvaloten, s'enfilen damunt la taula els de la taverna. L'Avia Alexandra, amb els séus, no's mouen del lloc ont són. Per fi, el compacte grupu central s'obre. Les noies han vingut corrents a juntar-se amb Mariflora, qui ha restat amb Gilbert a primer terme esquerra. Quan es veu avençar Pròsper de Vianya per entre la multitut, Rigobert i Cap de Roc se li presenten fent-li rumbosa reverencia. Huc la Serp l'acompanya. Ell va habillat de manera més accentuadament oriental que en l'acte anterior. Tothom el mira, tothom s'hi apropa. Els tres cavallers de l'escorta fan enretirar la gent. Simeó, amb la vara de batlle a les mans, s'apressa a rebre'l. Les noies no poden dissimular que'l troben vell, però molt vell. Els joves denoten igual impressió que les noies. La gent de mitja edat se'l miren com a un veritable foraster. La curiositat és immensa en tots els grupus. Pròsper de Vianya, plantat al centre de la plaça i davant la perplexitat de tothom, parla, per fi, després la ritual salutació de Simeó.)

SIMEÓ

Senyor: en nom del poble i com a Batlle
reverencío l'arribada vostra!... *(Pausa.)*

PRÒSPER DE VIANYA

És bé la plaça del meu poble, aquesta!...
(Guaita a l'entorn
De cara amiga, cap! Per què no venen
a rebre'm mos companys si per ells porto
gratitut i favors sens fi ni compte?

SIMEÓ

Senyor, passà molt temps segons expliquen
d'ençà que abandonàreu vostra casa...

PRÒSPER DE VIANYA

Que fa molt temps?... I quina mena d'homes
aquells homes van ser, si no aguantaven
el pes d'uns anys que soportà qui us parla?
(Pausa
De qui sóu fill vós, l'hostaler? Digueu-m'ho.

SIMEÓ

Simeó Malafaç, es deia el pare.

PRÒSPER DE VIANYA

Simeó Malafaç?... El qui comprava
i revenía després l'aviram a fira?

SIMEÓ

Certament.

PRÒSPER DE VIANYA

I de mi mai va parlar-vos?

SIMEÓ

Més d'una volta, prou.

PRÒSPER DE VIANYA

I què us ne deia?

SIMEÓ

Coses grans, missenyor!

PRÒSPER DE VIANYA

Fou un bon home
vostre pare, el marxant!... I en Falp de Gora,
què s'és fet?... Brau i fort com una roca
feiem les festes uns partits de botxes
a caure morts, i en sent la nit sortíem
com si tal cosa, passejant, fatxendes,
rondant finestres a les noies maques,
que per força ja jeien de bonhora!...

(Les noies riuen totes.)

Jo la conec, a fe, vostra rialla.
Heu rigut totes, i rient a l'una
de no sé quina rialla coneguda
vostra rialla la cadencia em porta!

(Pausa. Transició. A Simeó.)

És viu o és mort en Falp de Gora? Conta.

BASILI

Aquest que nomeneu, va ser del pare
oncle matern.

PRÒSPER DE VIANYA

Quin nom el del teu pare?

BASILI

Anglesell de Costals.

PRÒSPER DE VIANYA

El de la Curia?

BASILI

El de la Curia, sí.

PRÒSPER DE VIANYA

Plauria'm veure'l.

BASILI

Un llarg viatge sens retorn caldría
que fessiu, missenyor!

PRÒSPER DE VIANYA

Quanta feblesa!...
Mena d'homes com jo veig que no'n corren,
ferms i çapats, parents del roure altívol!
I el cedacer del «Pas d'amunt», ont para?
I son germà el taçador d'or; i Evelia,
la fresca carnicera de Ventelles
que no mancava en cert mercat, bé és viva?
I el Batlle Vidalés i en Pau Fontalla?
És passada la peste, per ventura,

i arrasant s'ha plascut vides tant nobles
o és que'm guarden rencor, o esment no tenen
de mon retorn tant bons amics? Digueu-m'ho.
(Pausa.)
No'm coneix, doncs, ningú?

AVIA ALEXANDRA, *sortint, no molt, d'entre el grupu dels séus*

Oh! Pobre Pròsper!

PRÒSPER DE VIANYA

Qui ets tu que'm planys, la dòna vella? Parla.

AVIA ALEXANDRA

Si no'm coneixes, no sabs pas qui eres
a l'enllà d'aquells temps, i jo diría
que ets ingrat als records, mal aparentis
fidelitat al teu ahir. Ah! Pròsper!...
El córrer tant pel món roba savieses
que neixen ont neixem, i du per rutes
d'un oblidar ben trist. Soc Alexandra.

PRÒSPER DE VIANYA, *molt sorprès*

Per Déu, que no!

AVIA ALEXANDRA

Per Déu que ho soc, i ho juro
a l'entorn dels rebrots qu'ara s'enfilen
soques amunt del meu passat. Contempla'm.
No veus damunt mon front brillar albíssim
l'estel del bell morir?

PRÒSPER DE VIANYA

Tu ets Alexandra?
M'enganyes, fuig! *(Enèrgic.)*

AVIA ALEXANDRA

Per què t'enganyaría?
T'enganyes tu i enuig no't causes.

PRÒSPER DE VIANYA

Calla!
Dic si és cas que has canviat, i que segueixo
sent qui era jo per més que'l temps s'hi oposi.

AVIA ALEXANDRA

He dat tant, que ben poc me resta en dia.

PRÒSPER DE VIANYA

Jo no he dat res. Jo tot ho tinc encara.
Jo he sigut fort i per ma força porto
riqueses a pilots, que'm deixin viure
en l'abundor i la bondat ben juntes.
No ets Alexandra, no; perquè, si ho fossis,
en el clar dels teus ulls resplendiría
la flama d'altres ulls.

AVIA ALEXANDRA

Llum no portaven
els ulls que dius, que eren venats, i penso
que a la foscor van avesars'.
(Els tres rufians s'agrupen i semblen posar-se misteriosament en intel·ligencia.)

PRÒSPER DE VIANYA

Què parles?

AVIA ALEXANDRA

Avia i besavia soc. Tu, ric que espantes.
Déu ha volgut que en nostre faç llegissim
l'un de l'altre el comès, abans de dar-nos
el darrer comiat, en recordança
d'espills galans que l'enganyeta feien
(Baixet, prop d'ell.)
a nostra oberta d'ulls cara a la vida.
Tu em planys, i et planyo jo, però jo'm sento
ferma de peus, el meu esperit alant-se
de cada dia més, per ma bonhora,
i em plau haver-te vist i vull que't voltin
els espigalls d'aquell passat, i cerquis
si entre ells reapareix el tret atàvic
que't convenci que soc la que ara dubtes.

PRÒSPER DE VIANYA

Ja't crec, ja't crec, que l'avesar-me a veure't
fa resorgir lo que oblidava. Calla!...

AVIA ALEXANDRA

Lo sol que trobes d'aquells temps et raca
i tu'n volíes més... *(Riu.)* Pobre gran home!
Què n'has tret de la vida, tu que tornes
sol i marcit vessant tanta riquesa?

PRÒSPER DE VIANYA

Tes paraules no entenc, que d'altra mena

veig el món jo de com el podeu veure
vosaltres que viviu en la pastura
d'un avui sense demà, i així vull dir-te
que mes riqueses grans i sense límit
poso a servei del meu avui magnífic.
Que la vida començo, i vull corona
dar a l'enuig de sofriments que havía.
Que si ahir vaig sofrir, avui m'apresso
a dar-me'l goig de lo que l'or alcança,
que res al món alcança tant; que torno
pel bé de tots, el meu en capçalera,
i que dels anys un farcellot vaig fer-ne
molt temps passat i al mar ne dava ofrena,
perquè'l compte en portessin les sirenes,
que jo no'l porto pas ni em fa cap falta.
Vull alegría a mon entorn. Oh, poble!
Ton pare jo vull ser, obra'm els braços
i dôm allò que'm cal, que per tu porto
la fruita de tot l'any que he conquerida.

AVIA ALEXANDRA

Déu et faci ben bo, com li demano
per mi i pels meus, és lo que't dic.

(*Les noies han avançat cap a Pròsper. Mariflora al cap, amb les flors en mans. Ho han fet a una senyal de Rigobert, qui vol torbar el diàleg remembrador. Pròsper, al veure-les, somriu, i anhelant també l'abolició de lo passat, diu:*)

PRÒSPER DE VIANYA

Oh!, calla.

Deixa'm en pau, resclim de lo que fores,
perquè pugui gaudir a boca plena
d'aquest jardí florit que s'aveína!

SIMEÓ

I jo, senyor, complint missió de Batlle,
presentació de tal aplec dec fer-vos
pregant que sía atesa l'embaixada.

PRÒSPER DE VIANYA

Pecat imperdonable, senyor Batlle,
fóra no consentir tal galanura.

AVIA ALEXANDRA, *voltada dels séus*

Mos infants, mos infants, el món és nostre!
(*Aquí Mariflora fa una gentil reverencia a Pròsper, i diu:*)

MARIFLORA

Eixes flors que veieu, gentil senyor,
les hem cullides esclatants de vida,
perquè a sa gracia i sos perfums unida
l'endreça hi resplendix del nostre amor.
Accepteu-les, senyor, que la florida
de nostre anhel floreix en cada flor
i en sos càlcers s'hi alberga el gran tresor
d'honestitats i agraiments sens mida.
Vulga el cel que flairant la sua alenada
vostra ànima s'enlairi a gran alçada
per devallar totes bondats aquí;
i l'estada de vostra senyoría

deixi bell rastre per servir de guia
als que confíen sos anhels en mi! *(Pausa.)*

(Pròsper resta cofoi de l'endreça de Mariflora, i diu cap el costat ont suposa a Alexandra:)

PRÒSPER DE VIANYA

Veus, Alexandra, com no tot són osques
en aquest ganivet de llarga vida!
(Altiu i ordenant.)
Oiu, mos cavallers; comanda dicto
d'aquest instant, que d'or i d'alabastre
s'alcanci un bell estoig, ont s'empresonin
aquestes flors en sa marcida verge.
(A les noies.)
I vosaltres, esbart de vera joia,
que brodeu de rialles l'encontrada
i amb elles coroneu l'amor que sento
per tot lo meu, promesa d'ara és feta
que pali de llargueses abundoses
serverà d'estretors la vostra vida!

TOTES *reverencien, dient*

Senyor!...

PRÒSPER DE VIANYA

En la desfeta reixiu-se.
I el poble en pes... grans i menuts, que és hora
de celebrar el meu retorn.

HOME PRIMER

Benhaja

qui sab gastar lo séu en bé dels altres!...

(Aquest visca és contestat frenèticament per tots, la major part ja mig borratxos. El batlle beu invitat pels de la taula. Músiques al lluny... Les noies es dispersen, formant grupus cap el fons. Pròsper no abandona el ram. Gilbert, amb altres joves, s'és ocultat seguint la gentada.)

PRÒSPER DE VIANYA, *a Mariflora, qui va per fer cap amb ses amigues*

I tu, l'agraciada endreçadora,
vine un moment prop meu, car jo diría
que és de bona criança correspondre
a paraules i a fets de valua tanta.

MARIFLORA

Deieu, senyor?

PRÒSPER DE VIANYA

Que vora meu et facis.

MARIFLORA

Jo?

PRÒSPER DE VIANYA

Justament.

MARIFLORA

Ja ma missió és complerta.

PRÒSPER DE VIANYA

Ben al revés de lo que dius puc dir-te.

MARIFLORA

No us entenc.

PRÒSPER DE VIANYA

Certament que a ta mirada
l'encant del desentès hi du la flaire
que's respira en el bosc, sempre imprecisa
i adorable per xò, causa ben justa
del meu anhel esbrinador. Acosta't.
(Ella ho fa.)
Aixís me plau, i el doble té de plaure'm
que vulgues escoltar... no sé com dir-t'ho!...
un arreplec de parleríes fosques
del temps que són guardades, i ara frisen
per sortir a la llum que'ls hi reveles.

MARIFLORA, *de cada cop més estranyada*

Jo, missenyor!

PRÒSPER DE VIANYA

Tu, justament. T'estranya?
Plauría't eixes robes que ara portes
veure tornades opulents, i alhora
tot seguit de penjarells finíssims
lliscant-te coll avall i arràn d'orelles
dessin escorta al bell encís que brolla
de tota tu? Respon-me si't plauría!

MARIFLORA

Dir-vos que no, fóra mentir.

PRÒSPER DE VIANYA

Plauría't
convertir el taulat que ara't sopluja
en randa solemnial anc que atrevida,
de cúpules daurades, que deixessin
les de Sant Marc allà en l'oblit, i ajaure't,
'sent la nit arribada, en la flonjesa
de tapiços d'Orient flairant a sàndal?

MARIFLORA

No sé bé'l que dieu, però... plauría'm.

PRÒSPER DE VIANYA

I en lloc de caminar seguint passeres
d'empedrats oscilants, en la carroça
de molles flonjes, repenjar flemàtic
ton bell caient, quan al defòra anessin
brandant les plumes de penells blanquíssims
els vuit cavalls aparellats de festa?

MARIFLORA

Prou que'm plauría, missenyor; creieu-me.

PRÒSPER DE VIANYA

I els mars atravessar en un navili
de gallarets guarnit, portant a proa
d'or macís el bell tom que té'l teu rostre,

en les veles ton nom, i a cada rema
solcat un cor tot resseguit de perles?...

MARIFLORA

Plauría'm, sí, si fos en companyía
de qui no dec deixar, i d'eixes coses
en pogués a gust meu, l'hora vinguda
fent-ne un va-i-tot, assegurar la vida
del per qui'm cal vetllar.

PRÒSPER DE VIANYA

Oh!, la paisana.
És adorable precaució tant savia
en llavis teus; més l'impaciencia allunya
de ton esperit, que assegurança et porta
lo segur que jo estic de quan prometo.

MARIFLORA

Plauría'm, doncs, senyor. No vull negar-ho.

PRÒSPER DE VIANYA

És l'alcançar-ho cosa ben senzilla.

MARIFLORA

A fe que no m'ho crec.

PRÒSPER DE VIANYA

Creu-t'ho, t'ho prego.

MARIFLORA

Miracles no se'n fan.

PRÒSPER DE VIANYA

No són miracles.
És cosa certa si al meu braç t'agafes.

MARIFLORA

I es pot del que haveu dit fer-ne'l que's vulga?

PRÒSPER DE VIANYA

Per fer-ne tal ho sé oferir.

MARIFLORA

Doncs... siga.
(Li fa bracet amb tota ingenuitat i alegría.)

PRÒSPER DE VIANYA

Ni que del cel voltat d'àngels i arcàngels
em devallés tot el poder dels homes,
sentiría'm, l'hermosa, com me sento
entre flors triomfant en ma arribada.
(Pausa. Mentres se la mira embadalit i ella pren aires de no atinar en què motiva les paraules misterioses de Pròsper, Honorat i Arcadi, que es presenten pel fons mà esquerra, a l'adonar-se de la parella en sospesa conversa, diuen lo que segueix ràpidament:)

HONORAT

La té del braç!

ARCADI

La té del braç?

HONORAT

Pobre Gilbert, l'ha feta bona!

ARCADI

L'hem de buscar.

HONORAT

Li hem de contar
que l'home ric li pren la dòna.

(Se'n van tot rient cap el mateix costat d'ont han vingut.)

PRÒSPER DE VIANYA, *reprenent el diàleg al veure que Mariflora no contesta*

No sents, amiga, lo que dic en lloança
del teu gest opulent? Guaita'm i apresta't
a parlar com ho faig, que si endevines
lo que segueix a tant radiant auspici,
no pot ser que emmudeixis com fas ara.

MARIFLORA, *encara amb molta ingenuitat*

Jo us don' el braç, senyor, perquè vós deieu
que per l'alcançament d'aquelles coses
que'm plau tenir pels meus, calía dâu-se'l...
i és per xò que us el don'. Quines paraules
espereu, doncs, de mi; què més puc dir-vos?

PRÒSPER DE VIANYA

Dar el braç és començ d'altres llicencies,
el primer tom del llaç. Cert que m'explico?

MARIFLORA, *sospitant entendre*

D'entendre-us bé, potser me'n sentiría
sorpresa, i molt.

(Pretén desfer-se'n suaument.)

PRÒSPER DE VIANYA

Per què t'apartes, ara?

Pausa. Novament prenent-li el braç amb molta tendresa, colocant-lo apoiat en el séu. Mentres resta un moment guaitant-la en mal encobert mig riure de vell que repapieja i ella temerosa no s'atreveix a aixecar els ulls, els tres rufians a mig terme, per ont s'han vist fins ara, diuen entre ells:)

RIGOBERT

Si ell té la clau,
aixís i tot farem allò que'ns plau.

LA SERP

El bon moment és arribat,
que l'hom tenim embabiecat.

CAP DE ROC

Mala fi fem,
si és cas errem
el fer la pau
amb home tal que havem trobat.

(e'n van corrent cap al fons, per entre'ls grupus.)

PRÒSPER DE VIANYA, *reprenent*

Deia que dar el braç és de la festa
el primer clam que per l'espai fa via!...
Si per acte tant lleu pot alcançar-se
lo que's vol alcançar, follía fóra
lliscar el braç d'ont lo que'ns cal s'hi guarda!

(Per segón terme esquerra acudeixen les noie que acompanyaven a Mariflora en l'oferta d flors. Se les veu anhelants de descobrir quel com que'ls ha estat revelat. Tot seguit s'ado nen de la presencia de Pròsper i Mariflora i diuen, enjogaçada i ràpidament:)

ANUNCIATA

Sí que hi són, sí que hi són:
no'ns han pas enganyat.

DELFINA

Quan Gilbert ho sabrà, vindrà desaforat!

(Riuen a l'encoberta i resten a l'aguait

PRÒSPER DE VIANYA, *insistint damunt la quietut de Mariflora, i esclatant al*

Vui dir, ja que no dius, que mes riqueses
van d'aquest braç cap a tes mans tant blanqu
per obra del Déu Noi que's diu Cupidus
i coneixeu amb nom d'amor; que sento
mon cor en la foguera debatent-se
d'una passió no sospitada apenes;

que esclata mon amor com la magrana
mostra sos grans encar no l'han cullida;
que't vui, i entre cadenes t'empresono
d'eixa passió mil voltes benhaurada
que a sobirana de mos bens t'eleva!

Haurà dit això en plena exaltació. Mariflora sent, per fi, i en mig de la més gran sorpresa, germinar la rialla en son esperit. Les noies s'hauràn anat acostant, enjogaçades, i enterades de lo que acaba de dir Pròsper totjust. Mariflora diu:)

MARIFLORA

Vós, missenyor! Per Déu! Quina follía!
Amb ella esclaten totes en una riallada estridenta i perllongada. Mariflora, rient encara, diu:)
Jo no us havía entès... Parleu en mofa!...
(*Sempre rient.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *sorprès, desconcertat*

Que parlo en mofa, dius?...
(*A les que riuen.*) Calleu, vosaltres!
Que parlo en mofa, dius?... Vine i respòn-me.
(*Agafant-la bruscament per la mà.*)

MARIFLORA

Que'm feu mal! Que'm feu mal!

PRÒSPER DE VIANYA

Són mes paraules
acte de fe! Sabs tu?

ANUNCIATA, *a ses companyes*

Oh! I còm s'exalta!

(*Riuen sempre, si bé més baix.*)

PRÒSPER DE VIANYA

Acte de fe i amor! I van lligades
amb mon poder, que és gran... doncs no'ls
Torna ton braç a lloc. [menyspreuis!

(*Pretenent agafar-l'hi.*)

MARIFLORA, *posant-se les mans al darrera*

L' hi tinc : mireu-lo!

PRÒSPER DE VIANYA

Ont era abans, vui dir!

MARIFLORA

No m'acomoda,
que'm plau més anar a peu, dur eixes robes,
viure sota teulat que'l fum negreja,
abans que baratar amb vostres barbes
altra cara que'm sé, lliure d'arrugues.

(Rialles de les companyes.)

PRÒSPER DE VIANYA

I si jo t'ho manés? (*A elles.*) Eixes rialles
vui que fineixin prest.

MARIFLORA

Vós? No podríeu.

PRÒSPER DE VIANYA

Molt d'or ha sucumbit a ma altivesa,
i lliberta et creus tu de mos propòsits?

ANUNCIATA

Deixa'l estar.

DELFINA

Oh! I tal!

ANUNCIATA

Vine amb nosaltres.

MARIFLORA

No haver-vos conegut més me valdría,
que us veia, fantasiant, d'altra manera.

PRÒSPER DE VIANYA

Me pressentíes, doncs!

MARIFLORA

Per casa vostra,
forjava'm de son mestre una rondalla
que no s'avé amb qui sou.

PRÒSPER DE VIANYA

Jo haig de tornar-lo
palau de fades, mon casal decrèpit,
si hi porten els teus ulls l'encant que hi manca

MARIFLORA

D'altres n'hi han, senyor, que m'aventatgen.
(*Per ses amigues, que'n protesten rient.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *irat*

No rigueu més, que vostre riure 'm vexa!
(*Honorat i Arcadi, amb Gilbert, vénen corrent pel fons esquerra, dient:*)

HONORAT

És allà!

ARCADI

És allà!
(*Les noies s'adonen de l'arribada de Gilbert.*)

HONORAT, *rient*

Ara vé'l bo.

GILBERT

No se'n riurà.

PRÒSPER DE VIANYA *a Mariflora, autoritari*

Ton braç, he dit!

MARIFLORA

Deixeu-me en pau!

GILBERT, *arribant prop d'ells i agafant a Pròsper per les robes de la pitrera*

Enrera!

MARIFLORA, *esverada*
i tractant de calmar el séu promès

Què fas, oh, mon Gilbert? Per Déu, detura't!
(*Honorat i Arcadi riuen.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *sacsejat per Gilbert*

Donzell endimoniat, deixa'm! T'ho mano!

GILBERT

A terra, vós! (*L'hi tira.*)
(*A Mariflora.*) I aparta't, tu, perversa!

PRÒSPER DE VIANYA, *aixecant-se amb pena*

Mos escuders! Aquí!

MARIFLORA, *a Gilbert*

Desvarieges!
(*Ja a peu dret, tothom se n'aparta.*)

PRÒSPER DE VIANYA

El Batlle, ont és?

(El Batlle i taverner, invitat per sos parroquians, ha estat víctima del séu vi, i, borratxo com una sopa, és portat en triomf per aquells.)

HOME PRIMER

Sa dignitat l'abrusa!

(*Així és conduit a l'interior de l'hostal entre la cridoria i l'oscilació regnant en el grupu.*)

MARIFLORA, *en to suplicant*

Gilbert! Gilbert!

(*Les noies tracten de convèncer a Gilbert en favor de Mariflora.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *fòra de sí*

Mos escuders! Oiu-me!
El poble en pes a mon entorn, que ho pago!
Un traidor s'ha atrevit amb ma persona!
Ah! Vil! Ruí! Que de mes mans no't lliuris!

(*Va per donar-li un cop de vara. Alguns jòves l'agafen, impedint-ho.*)

CALIXTE

Agafa'l!

ARCADI

Ten-lo fort!

CALIXTE

Pren-li la vara!

(*Aixi ho fan i fugen, desprès d'haver-lo fet caure en terra.*)

GILBERT, *amb Mariflora, ja convençut del séu amor*

Malhaja tant poc seny! Ric que agonitzes!

(*Se'n van. Algunes noies els segueixen.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *de cada cop més exaltat*

Mos escuders! Mos escuders! Gent noble!

Que'm maltracten a mi! Jo, que devallo
l'amor per tot i la concordia cerco...

(*Tothom el deixa. Del fons estant alguns se'l miren.*)

Jo, que he volgut de festa sadollar-vos,
perquè puc, perquè'm plau i m'acomoda!
I ma veu no s'atén, i se m'insulta,
i se m'ha abraonat qui jo podría
sentenciar a mort, i tots me deixen!...

(*Pausa. Una ronda de noies passan ballant a tall de farandola, fent-li rotllo i desapareixent.*)

No m'oiu! Oh! Mal llamp! Pari la festa!
Que ho mano jo! Que ho puc manar! S'acabin
cants i saraus i cobles i sardanes!

(*Més que mai, el burgit de la festa se fa ostensible.*)

Que ho mano jo! Que greu torment espera
a qui, desobedient, ma veu no escolti!
Pari la festa, he dit! Pari la festa!...

(*Pausa. S'adona que la festa segueix el séu curs inaturable. Una immensa decepció creua son front arrugat i concirós.*)

Que ho mano jo!...
(*Insistint.*) Que ho mano jo! Sentiu-me!

(*Pausa. De cop reaccionant i afolladament.*)

Mos escuders! Mos escuders! És hora!...
Que complert sia lo jurat... és hora!...

(*Se'n va cap al fons tambalejant. Quan Pròsper se'n va, coincideix la reaparició d'Avia Ale-*

xandra amb Bertilda i les menudes passant per primer terme de dreta a esquerra. Alexandra té clara la revelació de lo que passa. Basili, qui aparerx per la banda oposta, al veure-la, li diu ataleiat:)

BASILI

Els nois, ont han fet cap? Sóu enterada?

AVIA ALEXANDRA, *serenament*

Deixa'ls estar... Són els extrems que's troben!
(*Basili se'n va precipitadament cap a la dreta.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *en l'interior*

Mos escuders! Mos escuders!

AVIA ALEXANDRA, *ja prop d'ocultar-se amb els séus*

Pobre home!
(*Desapareixen. La festa segueix. Cap al lluny se senten músiques, destacant entre elles una sardana de bell caient. Algún repic de campanes, de tant en tant, se deixa sentir. La plaça, emperò, ha quedat un xic abandonada. A l'interior de la taverna el cant dels bebedors ressona ensopit.*)

S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Ai, taverner, si no'n porteu!...
(*Mariflora apareix sigilosament per mà esquerra i diu concirosa i tement ser descoberta al temps que se sent més lluny a Pròsper cridant*).

PRÒSPER DE VIANYA

Mos escuders!...

MARIFLORA

Jo sento la recança
de l'haver mal obrat, i allò que creia
provocador de la rialla folla
veig com present d'un gran dolor... i en ploro!

PRÒSPER DE VIANYA, *més lluny encara*

Mos escuders!... Venjança vui!... Venjança!...

MARIFLORA

Pobre home ric! Ont va?... Jo vui seguir-lo!

(Guaita a l'entorn i el segueix amb son emportament piedós. En tant, a l'interior de la taverna i mentres els burgits de la festa se destrenen en creixent excitació, se sent en boca dels tavernaris la consabuda cançó.)

S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Ai, taverner, si no'n porteu!...
S'acaba'l vi!
S'acaba'l vi!
Si no ve vi, no cobrareu!

(I la cortina's clou.)

ACTE TERCER

DECORACIÓ

L'escena representa l'interior de la vella casa de Pròsper de Vianya, que durant l'acte primer hem vist de part de fòra. Som a l'habitació alta, per ont ell s'ha embadalit mirant la lluna, i així, el gran finestral destaca en el fons, i per ell llisca la llum de la tarde, en aquella cambra, que cinquanta anys d'abandó han tornat reliquiari de rates i terenyines. Tot cau, tot agonitza. Les portes no ajusten, l'humitat i la pols tot ho cobreixen. És ben bé una desfeta, un gran desert, la casa de Pròsper de Vianya.

Per lo que respecta als menesters d'escena, lo essencial serà que en el pany de paret prop del finestral s'hi vegi un armariot aparentment tancat; que entre aquest i l'àngul hi hagi un drapot penjat mig cobrint un mirall vell; que dessota del mateix finestral s'hi trobi una caixa esculpturada de les de guardar robes; que a mà esquerra destaqui la porta per ont, venint de l'escala, es penetra a l'habitació; que a l'esquerra de la finestra ostenti sa velluria un desvalgut rellotge de caixa sense agulles en l'esfera, i que a primer terme dreta s'hi vegi una taula i prop d'ella alguna que altre cadira o escambell.

PERSONATGES

QUE, A MÉS DELS QUE'S MOUEN EN L'ACTE ANTERIOR, INTERVENEN EN AQUEST

EL TEMPS PERDUT
LA JOVENTUT PERDUDA } DE PRÒSPER DE VIANYA.

Aquests dos personatges, purament fantàstics, presenten l'aspecte complet del nostre protagonista, per lo que respecta a fisonomía, si bé accentuadament demacrats i afeblits en els traços generals d'aquella. Són el mateix Pròsper de Vianya evocat per ell propi en el paroxisme de sa fascinació postrera; mena de sers empolsats, entrenyinats i desvalguts; mena d'acusacions viventes que no pugen un pam de terra, que entrebanquen i ajuden a donar la darrera empenta al que rodola envoltat per l'evidencia de ses errades. Vestir?... Apenes si vesteixen!... Espellifats, llurs robes recorden temps passats, i llurs cossos, magres i osossos, es descobreixen per entre aquelles. Tota la força de llur expressió els prové dels ulls, uns ulls grans i oberts com una acusació. Les mans crispades, la veu profonda, la cadencia de llurs paraules llarga, ben llarga...

(Quan l'acció d'aquest acte comença, els tres rufians entren sigilosament a la cambra, per la finestra. Tant bon punt són dins, diuen:)

RIGOBERT

Si ell té la clau,
aixís i tot farem allò que'ns plau.

LA SERP

El bon moment és arribat,
car l'hom tenim embabiecat.

CAP DE ROC

Mala fi fem,
si és cas errem
el fer la pau
amb home tal que havem trobat.
(Rigobert es dirigeix enllà de la finestra.)
Au, dalit!

LA SERP

Au, dalit!

RIGOBERT

Mala sòrt tingui qui parli fort!

LA SERP, *en veu baixa*

Au, dalit!

CAP DE ROC, *en veu baixa*

Au, dalit!

RIGOBERT

Qui alci la veu, quedarà mort
o mal ferit!

CAP DE ROC, *per l'armari*

A cops de daga, a cops de peu
l'armari obriu!
Si no podeu,
a cops de cap jo l'obriré.
Oiu?

LA SERP

No caldrà pas ni forcejar,
que com el veus aparentar
ésser tancat,
del pany caigut fugí la clau.

CAP DE ROC

Millor : que així farem la pau
amb home tal que havem trobat.

(Rigobert va per obrir l'armari. Cap de Roc i La Serp van per a apropar-s'hi, més Rigobert diu amb energia:)

RIGOBERT

El que s'apropi, llaminer,
sens ans saber lo que dèu fer;
el que no's mostri obedïent,
la senyal faci del cristià,
que ara mateix se n'anirà
davant del tot Omnipotent.

(Cap de Roc i La Serp reculen. Pausa. Després diu a Cap de Roc:)

Pel camí que hem arribat
vés a l'estable. Assegurat
que ningú't veu, pren el corcer,
prop la finestra el fermaràs,
i cada sac que reberàs
l'hi lligues fort, l'hi lligues bé.

(Donant-li un manyoc de cordes velles que hi ha per terra.)

Quan el corcer sia guarnit
tal com vas veure'l ahir nit,
ell, que té l'hàbit de trescar
vuid de ventrell, carregat d'or
farà camí, seguint el chor
de nostre bèlic blasfemar.
I ara obrirem la gruta d'or
que ha conquerida la vivor
dels nostres ulls endimoniats.
Oh! Pireneu beneït!
Tu ens has honrat i ens has ungit
de totes altes dignitats!

(Rigobert va de nou per a obrir l'armari, i novament Cap de Roc i La Serp pretenen apropar-

s'hi, golafres; més altra volta Rigobert, interposant-s'hi, diu enèrgicament:)

El que s'apropi, llaminer,
sens fer allò que deurà fer;
el que no's mostri obedïent,
la senyal faci del cristià,
que ara mateix se n'anirà
davant del tot Omnipotent!

(*Obre l'armari majestuosament. Tots se meravellen. Rigobert segueix dient:*)

Oh! Quin rebost tant ben provist!
Altre d'igual jamai n'he vist!

CAP DE ROC

No hi han llomillos, ni llardons,
ni figues seques, ni vi bo!

LA SERP

D'eixes viandes ne visc jo,
com els tocinos dels favons.

RIGOBERT, *a la Serp*

Vigila tu, com ahir feies;
avisa prest, si quelcom veies.

(*A Cap de Roc:*)

Tu vers l'estable vés corrent.

CAP DE ROC

Ja hi vaig.

RIGOBERT

Depressa, mala sòrt!
Que hi va la vida; que és la mort
no fer quant mano dil·ligent!

(*Cap de Roc se'n va per la finestra. Rigobert va treient sacs de l'armari. La Serp, que vigila, s'ajup ràpidament i Rigobert li pregunta:*)

Què hi ha?

LA SERP, *mirant amb compte*

No res; m'ho ha semblat.

RIGOBERT

Mal com no caus extenuat,
bestia poruga i esquifida!

(*Veient que Cap de Roc s'ha deixat la corda.*)

Tira la corda a Cap de Roc,

(*La Serp ho fa.*)

i comencem a posâ en joc
de la cullita els bells esclats!
Oh! Bona anyada, com hi ha Déu!
En ella poso l'amor meu,
com el pagès als camps sembrats!

CAP DE ROC, *des de baix*

Ja soc aquí!

RIGOBERT, *a la Serp*

Vés vigilant;

no perdem temps; avant, avant!
(*Tirant sacs cap abaix, diu a Cap de Roc:*)
Lliga'ls depressa, lliga'ls bé!

CAP DE ROC, *des de baix*

Dins unes sarries que he trobat
aniràn bé sens el lligat.

RIGOBERT

Cuita, fes vía. Té, té té. *(A La Serp.)*
Ajuda'm tu. L'abast no dêm.

LA SERP

Si no vigilo...

RIGOBERT

Ja acabem
Caldrà portar'n sota els mantells.

LA SERP

Direm que és roba.

RIGOBERT

O be que és blat.

LA SERP

Ai, que una pota m'has xafat.

(Per un sac que ha caigut a terra i li ha tocat el peu.)

RIGOBERT, *a Cap de Roc*

Ja ve'l darrer.
(A La Serp.) T'engego amb ells!
(Al lluny se sent la veu de Pròsper de Vianya, dient:)

PRÒSPER DE VIANYA

Mos escuders, mos escuders: Venjança!...

LA SERP

D'aquell costat el veig venir.

CAP DE ROC, *des de baix*

Correm; fugim.

RIGOBERT, *tancant l'armari*

Deixeu-lo dir.
Camps a través va predicant;
no l'oiràn plantes ni flors,
ni heuràn tendresa de sos plors
ningú d'aquells que l'oiràn.
Digui bé o mal, no té raó,
que la tenía en eix recó
i ara li fuig per no tornar.
És home mort, home perdut.

LA SERP

Que ja s'apropa.

RIGOBERT

Déu m'ajud';
marxem.

LA SERP

Depressa.

RIGOBERT

Ens cal trescar.

(Amb tota pressa se'n van per la finestra. L'escena resta sola. Pròsper de Vianya, més aprop exclama:)

PRÒSPER DE VIANYA

Venjança, mos vassalls. L'hora és vinguda
de complir amb llealtat lo que juraveu!

(Pausa. Se sent cap a baix, a l'indret de la finestra.)

LA SERP

Fugim.

CAP DE ROC

Fugim.

RIGOBERT

Els farcells fets tenim.

ELS TRES

Fugim.

(Ses veus es perden al lluny. Pausa. Pròsper de Vianya, mentres s'apropa, va dient:)

PRÒSPER DE VIANYA

Venjança, mos vassalls. L'hora és vinguda

de complír lo promès. A mi! Depressa!

(Pausa. Se'l sent més aprop.)

Venjança greu, terrible, inexorable.
Venjança, mos vassalls. Oiu-me, oiu-me.

(Se sent que obre violentament la porta de baix i també com puja tot lo precipitadament que els anys li permeten. Va dient, mentres tant:)

Casa del meu passat, casa caiguda!
Jo t'haig d'alçar radiant, damunt l'oprobi.

(Apareix. Son rostre és descompost; els ulls li espurnegen; ses passes són incertes.)

A mi, mos escuders! Aont sóu? Feu via!
Vostre senyor, del jurament reclama
el compliment fidel, oh, gent sincera!
Que'l gran moment és arribat: que és hora
de complir lo promès, per gloria vostra.
Que de vergonya m'han cobert i sento
debatre's tot mon ser en la revolta
que ha de dur l'escarment a aitals vileses!

(Es deixa caure, assegut, prop de la taula, el cap entre les mans. Pausa.)

Oh, tenebrós exil! Aont me portares?
Oh generosa mà! Per què't dalíes,
obrint-te, de bon grat, en bé dels homes?...
Infamia, si! Me plau tal nom donar-te.
Jamai els vents en son furor roncaren,
arbredes a través, com ara sento
que ronca l'odi del meu pit endintre.
En rencunia barato la tendresa;
En inclemencia ma pietat... Mala hora

la que'm va dur en eixa terra xorca.
Vui destruir, enrunar, vui rebejar-me
en l'agena dissort, a mos peus veure
homes i dònes demanant clemencia;
dels infants sêr espant i de les mares
ombra crudel, amenaçant, terrible.
Mà de ferro punyent, executora
serà la meva mà, d'una sentencia
que amb sa veu ronca va dictant-me l'odi.
(*Redreçant-se.*)
Oh, vila de Nordelles! Ta alegría,
per ta insolencia, es tornarà miseria;
ma voluntat senyora t'aveïna
d'un capvespre fatal, i vui que caiguis
en mala sòrt, sense remei tothora.
Pensa-ho bé, tu, la vila pirenenca:
la rojor dels teus núvols en la posta,
mon odi és qui l'escampa, i la tempesta
que ha d'enfondrar-te de mon odi brolla
per càstic del pecat que cometeres.
(*Sentint que algú s'apropa.*)
Per fi, mos escuders! Prest a mes ordres!
Vostre senyor, vostre senyor vos crida!
(*Mariflora apareix tímidament, radiant de bondat, al llindar de la porta i diu:*)

MARIFLORA

Si soc jo... No'm veieu?

PRÒSPER DE VIANYA

Tu, Mariflora?
Oh, fuig-me del davant, que m'exasperes!

MARIFLORA

Fugir, per què? Si'm cal parlar-vos.

PRÒSPER DE VIANYA

Calla!
Em cal no veure't més. Per què veníes?
Què vols de mi, si és tot perdut! Recorda,
per ta rialla, mon honor ont queia.
Vés-te'n t'he dit, que no't vui veure; vés-te'n.
Ta presencia m'acusa i em redreça
irat com mai. Més val, més val no veure't.

MARIFLORA

Per què, senyor?

PRÒSPER DE VIANYA

Perquè més val no'm parlis

MARIFLORA

Escolteu-me un moment, que dec parlar-vos.

PRÒSPER DE VIANYA

Quan escoltar-te jo he volgut, tu reies...
Vés-te'n d'un cop; ja és tard per a escoltar-te.
Vés-te'n te dic!

MARIFLORA

La reflexió és qui'm porta.
per a esmenar el tort, si el cometía.

PRÒSPER DE VIANYA

Confesses, doncs?

MARIFLORA

És un pecat el dubte.

PRÒSPER DE VIANYA

Oh! Calla, fuig, que ta parla traïdora
bé podría enfeblir mos determinis.
No't vui sentir; no't dec sentir; vés, deixa'm!

MARIFLORA

Jo us prec que m'escolteu.

PRÒSPER DE VIANYA

De mes riqueses
feres riota tu, la més bonica,
i rient apropaves de ta casa
l'hora fatal que engolirà la joia.

MARIFLORA

Senyor, per Déu!

PRÒSPER DE VIANYA

Allà, en la serralada
més alta dels voltants, haig de posar-me
quan de Nordelles el desastre arribi
que ha dictat mon rencor sense clemencia;
i, com altre Neró, tinc de gaudir-me
en les fumeres i rojors sens compte
que invadiràn el cel i la vall ampla.
Oh!, quin goig serà el meu, quan, cruixidores,
senti les voltes desplomar-s' i vegi
entre runes finint les vostres vides!...

MARIFLORA

És un desvari, sí. És un desvari
lo que dieu, senyor. I jo voldría
portar la calma al vostre esprît

PRÒSPER DE VIANYA, *riu frenètic*

Què parles!
Covardía i res més és lo que contes.
Tu no anheles perdó per al teu riure,
tu ets la veu d'altres veus, dels qui sospiten
mos determinis sens remei... i temen!

MARIFLORA

Senyor, senyor: per Déu us prec; oiu-me,
que les paraules que'm priveu, podríen
tal volta dur la pau entre nosaltres.

PRÒSPER DE VIANYA

Aparta't! Fuig d'un cop; em cal no veure't.

MARIFLORA

De què m'acuseu, vós? de que fugía
rient amb esvalot, quan la certesa
tinguí d'allò que en la ficció guardava-ho
de vostra parla exuberant i aposta?
Jo sento pena gran de l'enuig vostre
i per' provar-vos, vinc, lo que m'apena.

PRÒSPER DE VIANYA

No pietat: amor, te demanava!

MARIFLORA

Perquè insistir, si dar-vos no podría
lo que de temps i temps un altre'm guarda?

PRÒSPER DE VIANYA

De savis reflexió fou gran amiga!

MARIFLORA

Joventut no coneix tanta saviesa,
i en errar s'ha enlairat forces vegades!
(*Pausa.*)

PRÒSPER DE VIANYA, *solemnialment*

Ja ta missió complerta, pots anar-te'n,
i de ma part diràs als que t'envíen
que això que fan és de covards i febles!

MARIFLORA

Si he vingut d'amagat! Si soc ansiosa
pensant no més que fossi descoberta!

PRÒSPER DE VIANYA

L'engany no pot pas tórcer ma venjança!

MARIFLORA

Mal s'avé, missenyor, eixa paraula
amb la blancor ont cau tot just sortida!

PRÒSPER DE VIANYA

El color de mes barbes res implica.
Jo soc qui soc, i per qui soc disposo!

MARIFLORA

Vós sóu bo, missenyor!

PRÒSPER DE VIANYA

Fa justa una hora
que la bondat alçava el vol per sempre!

MARIFLORA

Si perdoneu a qui respecte us mostra,
heu d'alcançar l'amor de tots.

PRÒSPER DE VIANYA

No'm manca.
El teu he demanat, i tu me'l negues.

MARIFLORA

Amb el de tots el trobareu de sobres.

PRÒSPER DE VIANYA

Ja prou: tot és en va. Vés i no exaltis
més encar mon furor, que si insisteixes,
crido a mos escuders i presonera
d'aquest casal te faig! Si quan ho fossis,
per ton rescat la guerra'm declaressin
la gent d'aquestos llocs, pregó faría,
pobles al vol, per alcançar aliança
a força de diner, i posar seti
a la magna Nordelles, l'insolenta,
i amb ella al vostre escarni que us enruna!

MARIFLORA, *per ella*

Pobre vell! Pobre vell! Me causa pena!

PRÒSPER DE VIANYA, *obrint-li la porta*

La porta oberta tens, ves-te'n, no't torbis.
I als insolents diràs que, presonera
podent-te fer, a llibertat te llenço.
Que a noblesa no'm guanya qui la duga
des del breçol, i haig de trobar manera
de tirar-los el guant en mig del rostre.
(*Afollant-se.*)
L'emplaçament d'artillería grossa
jo mateix comanaré! Cossos d'exèrcit
ma veu atronadora té de moure
com els escats el jacobí maneja!
Els infants faràn cara a l'explanada
costat de França, vigilant les portes
de Nordelles, la vila maleïda!
A centenars, els cavallers, tothora,
vigilaràn per a privar que arribin
socors als setiats, i jo, mirant-ho,
riuré, riuré, com no fa gaire reieu
menyspreant mos cabals i mes ofertes!
(*Camina excitat per la cambra.*)

MARIFLORA, *per ella*

Què diu?... Què fa?... Senyor! tota tremolo!...
(*Pròsper va cap a la caixa i treu uns papers arrugats i els posa damunt la taula. A la m té un tronc que hi havía a terra. Mariflor ronda la cambra amb manifest sobresalt.*)

PRÒSPER DE VIANYA

Els plànols són aquí de ma campanya!
El quarter general, les avençades,
el lloc de rendició? (*Riu.*) Fòra! No pacto!
Hospitals! Hospitals! Punts de defensa!...

MARIFLORA, *per ella*

Pietat, pietat, Senyor, que la follía
ronda son cap! Que son esguard s'inflama!

PRÒSPER DE VIANYA

Oh! Ma gesta serà, de les hagudes,
la més gran de les grans, i ma riquesa
exemple darà al món de coses altes!

MARIFLORA, *suplicant de genolls, intentant tornar-lo en sí*

Senyor! Senyor!

PRÒSPER DE VIANYA

Ja ploren les donzelles,
arrocegant-se prop mos peus, i deixen
de llàgrimes un mar per allà ont passen!

MARIFLORA

No'm coneixeu, senyor!

PRÒSPER DE VIANYA

Jamai ma espasa
fou menja de donzelles desvalgudes!
(*Se sent al lluny la música de la festa.*)

La diana! Sentiu? Sí! La diana!
Ja surt el sol, per' admirar, daurant-los,
tots mos exèrcits! Jo't salud', oh l'astre
que véns a mi d'igual a igual! Espera!

(*Mariflora, espantada, va per a anar-se'n d'amagat. Pròsper la sorprèn i s'interposa, col·locant-se davant la porta i dient:*)

Ah! no fugiu, senyora! Si és usança
que, prop d'anar el cavallê a la guerra,
per al comiat el cavaller disposi
d'una dama gentil!... D'altra manera,
per què a la guerra el cavallê aniría?

MARIFLORA, *per ella*

Què faig, Senyor? Què faig? Tota tremolo!...
Socors no li puc dar! Per què venía?

PRÒSPER DE VIANYA

Mos cavallers! A mi! Ja la diana
els espais invadeix, i així pregona
l'hora propera de matances crues!

(*Mariflora és prop la finestra i guaita, com cercant remei a la seva situació.*)

PRÓSPER DE VIANYA

Per què en finestra vos poseu, la dama?

MARIFLORA, *secundant-lo per temor*

Per a contar al món vostra proesa!

PRÒSPER DE VIANYA

Aixís me plau a mi!

MARIFLORA, *veient algú*

Oh, tu, qui passes!
(*Cridant amb cert sigili.*)

PRÒSPER DE VIANYA

El meu colet! Mes calces de campanya!...
(*Remenant en el pilot de fustes de primer terme dreta, de cada cop més exaltat i fòra de sí.*)

MARIFLORA, *ràpidament, no massa fort, al vianant, qui no's veu*

Bailet! Bailet! Coneixes, de la vila,
a Gilbert de Bertols? Sí? Doncs escolta.
De part de Mariflora, vas i dius-li
que vingui prest, que jo vinguí portada
per ma clemencia sols; que'm cal que vinga;
que'l pobre vell és presa de follía;
que la porta ha tancat, i que res temi
de mal per mi, car el segueixo a posta.
Que vinga prest; que és acte de clemencia
i no altra cosa, que ha guiat mos passos.
Això li dius, i que entri per ont parlo,
enfilant-se per aquest tronc: depressa!

PRÒSPER DE VIANYA

Què diu el món?

MARIFLORA, *secundant-lo*

Que mai com eixa vostra
s'ha vist grandesa tal!

PRÒSPER DE VIANYA

Pla que ho encerta!
Ja de victories veig propera l'hora
que d'hèroes passats farà polsina!
Sento en mon cap un fogueral! S'exalta,
enardida, ma pensa! Tot rogeja...
(*L'escena devé roja en ses llums.*)
Color de sang té 'l món! Boires espesses
d'or van creuant damunt miseries d'altri!
Soc sobirà, soc justicier, soc mestre
de mi i de tots! Venjança em plau! Venjança!
(*Veu per terra, en un recó, una espasa malmesa i rovellada. S'hi llença al damunt i, prenent-la, diu:*)
Ah! T'he trobat per fi, l'ensenya meva!
Mon braç és ferm i t'iça amenaçanta!
(*Anant cap a la finestra.*)
Mos exèrcits, a mi! Ja'ls veig que arriben!
A quin hora va ser que començava
proesa tal, com altre mai s'és feta?
(*Va prop el rellotge i, alçant el braç ont du l'espasa, mira en sa esfera, desproveida de sagetes. Mariflora s'haurà arraulit darrera la taula, de cara a l'espectador i, aclaparada pel séu mal pas, se la veu en actitut d'oració. En el mateix moment que Pròsper mira el rellotge, en l'esfera d'aquest apareix el cap del perso-*

natge que coneixem amb el nom d'El Temps Perdut, reflexant-se a lo llarc de la caixa tot el séu cos, lligat terriblement. La visió serà sinistre, aclaparadora i visible no més per a nostre home fracassat. Ell resta corprès. El séu igual li diu, sentenciosament:)

TEMPS PERDUT

Jo soc el temps passat
que allà en la bella edat
vares malmetre, concirós,
darrera lo més breu,
que son servent te feu
mercès a un pacte vergonyós!
Soc el teu temps perdut,
pagant l'esclavitut
que la copdicia et va forjar!
Darrera tos enganys,
per menjâ he tingut anys
i per hostatge aquest fossar!
Oh! Pròsper, l'hom errat,
res contes del passat,
que res vas fer del que cal fer.
La mort quan trucarà
això sols te dirà:
«Diner, diner, diner!»

PRÒSPER DE VIANYA

Darrera els mobles s'allotjà l'enveja?
Més armes, més, per a combatre em calen!
(*Afollat, es precipita en el munt de despulles de*

mà dreta, ont busca i remena desaforadament. Mentres, Mariflora prega:)

MARIFLORA

Santa! Santa María!
Mare de Deu!
Flor de pureses en bell esclat!
Santa María!
Pregau per nos, que havem pecat!

PRÒSPER DE VIANYA, *no trobant res*

Armes no hi han per a combatre! Oh rabia!
De sota terra les treuré, que'm calen!

(*Quasi arrocegant-se, arriba prop la caixa de sota la finestra. En el mateix moment que va per a llençar-s'hi i cercar, se li apareix, per la part de baix, rastrejant i ple de pols i terenyines, el personatge que coneixem pel nom de La Joventut Perduda, dient:*)

JOVENTUT PERDUDA

I joventut, ont l'has deixat?
Què feres, doncs, del bell esclat
que'l Totpotent te concedía?
Quin rastre dus de germinor?
Quan has plorat en la tristor?
Quan has rigut en l'alegría?

TEMPS PERDUT

Per tu jo friso despullat!

JOVENTUT PERDUDA

Jo ple de pols!

TEMPS PERDUT

Jo presoner!

JOVENTUT PERDUDA

Oh! Pròsper gran! Ets en pecat!

TEMPS PERDUT

Diner! Diner!

JOVENTUT PERDUDA

Diner!

(*El Temps Perdut esclata en una forta i perllongada rialla.*)

PRÒSPER DE VIANYA

Veus de l'avern, vui ofegau's per sempre!
Que jo ho puc tot! Que jo soc gran, que impero!

TEMPS PERDUT

De ton imperi, què n'has tret?

JOVENTUT PERDUDA

De jovenesa, què n'has fet?

TEMPS PERDUT

Qui primer compta és el darrer!

JOVENTUT PERDUDA

Això és veritat!

TEMPS PERDUT

Has ben parlat!

JOVENTUT PERDUDA

Diner! Diner!

TEMPS PERDUT

Diner!

JOVENTUT PERDUDA

Ja no vals res!

TEMPS PERDUT

Ja no ets ningú!

JOVENTUT PERDUDA

Grans i menuts riuen de tu!

TEMPS PERDUT

Oh llaminer!...

JOVENTUT PERDUDA

Ets castigat!
Que lo més sant has menyspreat!

TEMPS PERDUT

Diner! Diner!

JOVENTUT PERDUDA

Diner!

(Aquí es repeteix la forta i llarga riallada d'El Temps Perdut.)

MARIFLORA

Astre de nit! Gloria del dia!
Mare de Deu! Santa María!
Sigueu per sempre la nostra guia!

PRÒSPER DE VIANYA, *en el paroxisme de l'afollament*

Ja prou! Ja prou! Ramponyes maleides!
Ombres d'enveja! Tornaveus fatídics!
Soc gran, he dit, i ma grandesa us vexa!
Soc fort! Soc fer!

TOTS DOS

Diner! *(Riuen.)*

PRÒSPER DE VIANYA

Oh! Veus esquerdalenques! No heu de vèncer
de ma força capdal els determinis
que m'han de dur a tot plaer!

TOTS DOS

Diner!... *(Riuen baix.)*

PRÒSPER DE VIANYA

Per sa presencia sola haig d'aterrar-los!
(Vacil·lant, arriba a l'armari i l'obre de bat a bat, dient:)

De mos amors, aquest és el primer!

(Al veure'l vuid, els dos sers extraordinaris riuen sinistrament, mentres diuen:)

JOVENTUT PERDUDA

Diner!

(Va arrocegant-se i desapareix per darrera del drap del fons.)

PRÒSPER DE VIANYA, *ja fòra de si*

Què veig!...

TEMPS PERDUT

Diner!

(En el moment que desapareix la Joventut Perduda, cau el drap.)

PRÒSPER DE VIANYA, *com implorant*

Mon Deu!

(Es troba de cara al mirall, vell i brut, que ha quedat descobert per la caiguda del drap, i resta perplexe veient-se la faç i escoltant les paraules d'El Temps Perdut:)

TEMPS PERDUT

Ja és tard, que per fi arriba
l'exil meu!

(Pròsper, com tocat d'un llamp i horroritzat per sa propia faç, cau estabellat a terra. Mari-

flora llença un crit ofegat entre ses mans, mig aixecada. De sobte, es deixa caure de nou de genolls i diu:)

MARIFLORA

En aquesta hora, que ho és de prova,
vetlleu, Senyor, per nostra sòrt!
Santa María,
així en la vida com en la mort,
flor de pureses en bell esclat!
Santa María,
pregueu per nos, que havem pecat!
Amén! Amén!...

(Les rojors s'han esvait, quedant l'escena a llum natural, si bé quelcom més tenue que al començament de l'acte. Molt lluny, se sent la música de la festa. De sobte, s'ou la veu de Gilbert, qui entrant per la finestra, diu:)

GILBERT

Mariflora!

MARIFLORA

Gilbert!

(Alçant-se i anant cap a la finestra.)

GILBERT, *ja a la vista*

Ont ets? *(Enèrgic.)* Què cerques?

(Quan ja Gilbert ha entrat, ella, prenent-lo pel coll i mostrant-li a Pròsper mort, diu:)

MARIFLORA

Guaita'l, Gilbert, i estimem's força, força!
Cal guanyar temps: la vida no és pas llarga!

(S'hi abraça i plora quietament. Gilbert canvia l'expressió irada per la reflexiva, i mentres correspòn a la tendresa de Mariflora, la cortina es clou.)

Aquesta obra fou estrenada en la vetlla inaugural de l'Auditorium (Teatre Intim), dia 1.er de Febrer de 1914, essent el repartiment general el que segueix:

Pròsper de Vianya, Sr. Gimènez; *Avia Alexandra,* Sra. Panadès; *Mariflora,* Srta. Mestres; *Bertilda,* Senyora Vendrell; *Rigobert, la bella estampa,* Sr. Galceràn; *Huc, la serp,* Sr. Munt-Rosés; *Cap de roc,* senyor Claramunt; *Pastor Ramir,* Sr. Calvo; *Simeó,* Sr. Sirvent; *Home de la taverna,* Sr. Santacana; *Home de la taverna,* Sr. Boadella; *El temps perdut,* senyor Adrià; *La joventut perduda,* Sr. Xaus; essent els altres papers desempenyats per les senyoretes Corma, Lliteres, D. i P. Ordeix, Rovira, Boronat i Casals i els senyors Daví, Salas, Trías, Camprodón, Creixells, Oliva, Estorch, Rafart i Palau, deixebles de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic.

La música pel choral del primer acte l'escrigué en Joan Llongueras i el decorat fou pintat pels senyors Moragas i Alarma.

OBRES DE L'AUTOR

Nocturn, andante morat. (Agotada.)
Llibre d'hores. (Agotada.)
Silenci, drama de món en dos actes.
L'emigrant, drama de món en tres actes.
Blancaflor, cant popular armonitzat per a l'escena.
Els tres tambors, cant popular armonitzat per a l'escena.
La presó de Lleida, cant popular armonitzat per a l'escena.
La matinada, visió musical.
Misteri de dolor, drama de món en tres actes. (Segona edició.)
Els pobres menestrals, comedia en tres actes.
La fi de Tomàs Reynald, drama de món en tres actes.
La pobre Berta, tragedia en tres actes.
Donzell qui cerca muller, follía amorosa en tres actes.
En Jordi Flama, teatre d'infants, un acte.
Arlequí vividor, farsa de fira.
Les alegres comediantes, comedia en dos actes.
La comedia extraordinaria de l'home que va perdre el temps, tres actes.

EN PREPARACIÓ

Marcolf, tragedia en un acte.
La mar brama, tragedia en un acte.
Don Joan, poema escènic en tres actes.
Les 33 conferencies donades sobre Teatre Català.

Preu: 2 pessetes